Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Nationaal Programma Onderwijs

Tweede voortgangsrapportage: funderend onderwijs

Nationaal Programma
Onderwijs

Inhoud

1 Inleiding **5**
1.1 Aanleiding 5
1.2 Inhoud 5
2 Resultaatmonitor **8**
2.1 Over de resultaatmonitor 8
2.2 Zittenblijven en verblijfsduur 9
2.3 Overgang po – vo 11
2.4 De brede ontwikkeling van leerlingen 13
3 Implementatiemonitor **18**
3.1 Over de implementatiemonitor 18
3.2 Implementatie door scholen en schoolbesturen 18
3.3 Ervaren opbrengsten NP Onderwijs 23
3.4 Randvoorwaarden voor de uitvoering van NP Onderwijs 25
3.5 Verantwoording en besteding algemene programmagelden 29
3.6 Uitvoering NP Onderwijs door gemeenten 30
3.7 Uitvoering Caribisch Nederland 31
3.8 Ondersteuning door OCW 32
4 Specifieke financiële regelingen en subsidieregelingen **34**
4.1 Specifieke financiële regelingen en subsidieregelingen 34
4.2 Bekostigingsregeling voor de arbeidsmarkttoelage 34
4.3 Subsidie inhaal- en ondersteuningsprogramma's 36
4.4 Ondersteuning eindexamens 37
4.5 Extra hulp in de klas 38
4.6 Heterogene brugklassen 38
4.7 Capaciteitentesten 38
4.8 Thuiszitters 39
5 Verduurzaming: kennis ontwikkelen en borgen **40**
5.1 Kennis ontwikkelen en borgen 40
5.2 Doorontwikkeling menukaart 40
5.3 Kenniscommunity 41
5.4 Effectmeting kansrijke interventies 42

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In maart 2020 maakte het kabinet de eerste algemene maatregelen bekend om (de verspreiding van) het coronavirus te bestrijden. Halverwege maart in dat jaar ging Nederland voor het eerst in een gedeeltelijke lockdown en sloten horeca, scholen en kinderopvang hun deuren.

De inspanningen van leraren, schoolleiders, bestuurders, maar ook van leerlingen en ouders, hebben niet kunnen voorkomen dat de coronapandemie negatieve gevolgen heeft gehad voor de leerprestaties en ontwikkeling van leerlingen. Daarom heeft het kabinet in februari 2021 besloten om extra in het onderwijs te investeren met het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs). Met het NP Onderwijs is € 5,8 miljard beschikbaar voor het funderend onderwijs. Hoofddoel van deze investering was het herstellen van de door corona veroorzaakte vertragingen bij leerlingen. Het geld is ook bedoeld om de negatieve effecten van de pandemie op de kansengelijkheid van leerlingen tegen te gaan.

Verlenging looptijd – Op een aantal punten is inmiddels sprake van een bijsturing van het programma. Bij de start van het NP Onderwijs werd uitgaan van een looptijd tot en met het schooljaar 2022-2023. Vanwege de uitdagingen waar scholen mee geconfronteerd worden, is in februari 2022 besloten om de looptijd met twee schooljaren te verlengen. Scholen kunnen het geld dat zij ontvangen voor het schooljaar 2022-2023 daardoor ook in het schooljaar 2023-2024 en in het schooljaar 2024-2025 besteden.

Verdeling van het geld – Het grootste deel van de investering uit het NP Onderwijs gaat in de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 direct naar de scholen. Zo kunnen zij ervoor zorgen dat leerlingen geen blijvend nadelig effect ondervinden van de pandemie op hun (school)loopbaan. Daarnaast gaat een deel van het geld naar gemeenten, subsidieregelingen, de arbeidsmarkttoelage en de uitvoering van het programma.

De middelen van het NP Onderwijs moeten terechtkomen bij de leerlingen die dit het hardste nodig hebben en die om wat voor reden dan ook het meeste last hebben gehad om hun schoolwerk goed bij te houden. Uit onderzoek blijkt dat vo-scholen een hoger bedrag per leerling nodig hebben om de vertragingen in te lopen. Daarom is het de intentie om het basisbedrag per vo-leerling voor volgend schooljaar te verhogen naar circa € 820. Voor het po is dit naar verwachting € 500 per leerling. In het sbao, (v)so, praktijkonderwijs en de bovenbouw van het vmbo kregen scholen al een hoger bedrag: dit zal naar verwachting hetzelfde blijven. Ook voor het schooljaar 2022-2023 worden achterstandsmiddelen vrijgemaakt.[1]

Zicht op opbrengsten - Scholen verdienen het vertrouwen dat zij vanuit hun professionaliteit het beste kiezen voor hun leerlingen. Wel is het belangrijk om zicht te houden op hoe het geld uit het NP Onderwijs besteed wordt en welke resultaten ermee worden bereikt. Met de monitoring van het NP Onderwijs wordt op stelselniveau daarom bekeken of het alle scholen in voldoende mate lukt om uitvoering te geven aan het programma. Hier wordt tijdens de looptijd van het NP Onderwijs twee keer per jaar over gerapporteerd. Dat gebeurt steeds in het voor- en najaar.

1.2 Inhoud

Scholen zijn voortvarend aan de slag gegaan met de voorbereiding en uitvoering van het programma, bleek uit de Eerste Voortgangsrapportage NP Onderwijs. In deze rapportage, uit oktober 2021, is met name gefocust op de plannen die scholen hebben gemaakt en de omvang en aard van de vertragingen bij leerlingen.

In de Tweede voortgangsrapportage ligt de nadruk op de uitvoering van het programma door scholen. Lukt het hen om de plannen uit te voeren? Ook gaan we in op de eerste effecten die scholen merken en op eventuele knelpunten bij de uitvoering. We rapporteren in deze voortgangsrapportage ook over de plannen die gemeenten hebben gemaakt. Ook wordt ingegaan op de overgangen van leerlingen naar het vo en het vervolgonderwijs en de verblijfsduur van leerlingen in het onderwijs. Deze gegevens bieden meer inzicht in de schoolloopbanen van

1 Meer informatie vindt u op: https://www.nponderwijs.nl/actueel/nieuws/2022/02/25/verlenging-np-onderwijs-en-verdeling-middelen

leerlingen tijdens de coronapandemie en de looptijd van het NP Onderwijs.

In de tweede voortgangsrapportage gaan wij achtereenvolgens in op:
- de resultaten van leerlingen in de brede zin van het woord (*resultaatmonitor*);
- de uitvoering van het programma door scholen, schoolbesturen en gemeenten en de ondersteuning door het ministerie van OCW (*implementatiemonitor*);
- de voortgang van specifieke subsidies en financiële regelingen;
- de voortgang van activiteiten om kennis die voortkomt uit het programma duurzaam te borgen.

In de eerste voortgangsrapportage is ook gerapporteerd over de voortgang van het programma in het mbo en ho. Dit keer wordt afzonderlijk gerapporteerd, omdat de onderzoeksresultaten in het mbo en ho later beschikbaar zijn. De rapportage over het mbo en ho zal naar verwachting in mei van dit jaar verschijnen. We streven er naar om in het najaar weer gezamenlijk te rapporteren.

Veel voorkomende afkortingen:

bao	basisonderwijs
Inspectie	Inspectie van het Onderwijs
NP Onderwijs	Nationaal Programma Onderwijs
po	primair onderwijs
sbao	speciaal basisonderwijs
so	speciaal onderwijs
vo	voortgezet onderwijs
(v)so	(voortgezet) speciaal onderwijs

2 Resultaatmonitor

2.1 Over de resultaatmonitor

Doel – De middelen uit het NP Onderwijs hebben als doel om leerlingen na de coronapandemie zo snel mogelijk weer op niveau te brengen. De resultaatmonitor brengt daarom de ontwikkeling van leerlingen tijdens de looptijd van het NP Onderwijs in beeld. Daarvoor kijken we naar het schoolse leren (basisvaardigheden), de executieve functies, het welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Welke vertragingen en problemen ontstonden door de coronapandemie? En lukt het scholen en leerlingen om de vertragingen weer in te lopen? We bekijken ook of de impact van de pandemie verschilt tussen verschillende groepen leerlingen (kansengelijkheid), scholen en leergebieden.

Dit hoofdstuk – In dit hoofdstuk gaan we in op de onderzoeksresultaten die sinds de eerste voortgangsrapportage zijn verschenen. We beginnen met gegevens over de schoolloopbanen van leerlingen. Hiervoor kijken we onder andere naar de doorstroom van leerlingen naar het vo en het vervolgonderwijs. Vervolgens gaan we in op de brede ontwikkeling van leerlingen. Voor de meeste onderzoeken geldt dat zij het beeld en de stand van zaken rond de zomervakantie van 2021 verder verduidelijken, het moment dat wij als nulmeting voor het NP Onderwijs beschouwen. In de volgende voortgangsrapportage, in het najaar van 2022, kunnen we ingaan op de meest recente gegevens over leerprestaties.

Definities

Leerprestaties – Onder leerprestaties verstaan wij de meetbare prestaties van leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen en het schoolse leren. Vaak wordt – zoals bij de eindtoetsen po – een beperkt aantal leergebieden getoetst.

Executieve functies – Executieve functies is een parapluterm voor een aantal cognitieve vaardigheden die nodig zijn om doelgericht bezig te kunnen zijn. Op basis van eerder onderzoek zijn executieve functies onder te verdelen in drie deelgebieden: werkgeheugen, impulsbeheersing (in staat zijn om een reactie of impuls te onderdrukken die voor uitvoering van een taak niet relevant is) en flexibiliteit.[2] Dawson, Guare en Scheen[3] noemen meer specifiek respons-inhibitie, volgehouden aandacht en taakinitiatie als voorbeelden van executieve functies.

Sociaal-emotionele ontwikkeling – Onder de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen verstaan wij dat leerlingen, in wederkerige interactie met hun omgeving, sociale gedragingen vertonen, relaties aangaan en hierbij leren om met emoties om te gaan.[4]

Welbevinden – Het welbevinden van leerlingen wordt in de regel gemeten aan de hand van twee aspecten. Het eerste aspect is de mate waarin een leerling tevreden is over zijn of haar leven. Voor het tweede aspect wordt vaak gekeken naar de mate waarin een leerling psychische klachten ervaart. De lichamelijke en psychosociale gezondheid en omstandigheden waarin leerlingen leven, zijn mede bepalend voor de mate van welbevinden.[5]

2 Wierenga, L. en E. Crone (2019). *Ontwikkeling van cognitieve en niet-cognitieve vaardigheden van jongens en meisjes: een literatuuronderzoek.* Brain and Development Research Center en Universiteit Leiden: Leiden.
3 Dawson, P., R. Guare, R. en W. Scheen (2017). *Slim maar...: Help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken*. Hogrefe: Amsterdam.
4 Heij, M., M. Schaapman, D. Florisson en L. Wijnrok (2013). De relatie tussen executief functioneren en de sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen met een licht verstandelijke beperking, *Onderzoek & Praktijk, jaargang 11, nummer 2.*
5 Nederlands Jeugdinstituut (2022). *Welbevinden*, op: https://www.nji.nl/cijfers/welbevinden

2.2 Zittenblijven en verblijfsduur

Normalisering gemiddeld aandeel zittenblijvers vo – Vorig schooljaar is 5,9% van de vo-leerlingen blijven zitten. Dit is weer redelijk vergelijkbaar met de situatie voor de coronapandemie (zie Figuur 1). In vergelijking met het eerste schooljaar waarin sprake was van corona (2019-2020) is wel sprake van een forse stijging. Toen bleven uitzonderlijk weinig leerlingen zitten, doordat veel scholen anders omgingen met zittenblijven en soepelere normen hanteerden dan normaal.[6]

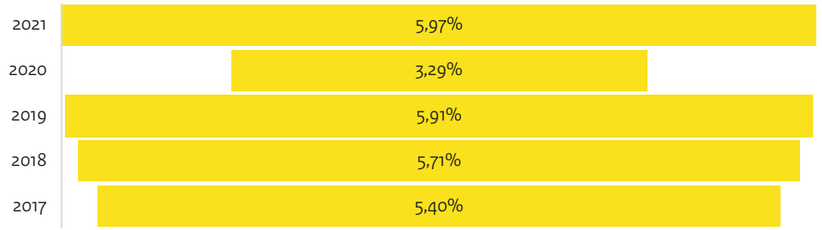

Figuur 1 Ontwikkeling aandeel zittenblijvers vo (bron: DUO, 2022)

Kijken we meer in detail naar deze ontwikkelingen, dan zien we een ander beeld. Met uitzondering van het vmbo-b en vmbo-k[7] en de eindexamenklassen, zien we bij de meeste andere schoolsoorten en leerjaren een stijging van de meest recente zittenblijfpercentages ten opzichte van de pre-coronaperiode (zie Figuur 2). Zo zien we op het vmbo-gt, havo en vwo in meerdere leerjaren een toename van het aandeel zittenblijvers van een half tot bijna 2 procentpunt. Ter illustratie: op het havo is het zittenblijfpercentage aan het eind van het meest recente schooljaar in leerjaar 2 1,4 procentpunt hoger dan aan het einde van het schooljaar 2018-2019.

6 Het centraal eindexamen ging dit schooljaar niet door.
7 Op het vmbo-b en vmbo-k zijn de percentages zittenblijvers in het laatste schooljaar iets hoger, maar voor vrijwel alle leerjaren geldt dat dit percentage nog altijd lager is dan het aandeel aan het eind van het schooljaar 2018-2019.

Figuur 2 Ontwikkeling aandeel zittenblijvers vo per onderwijsniveau en leerjaar (bron: DUO, 2022)

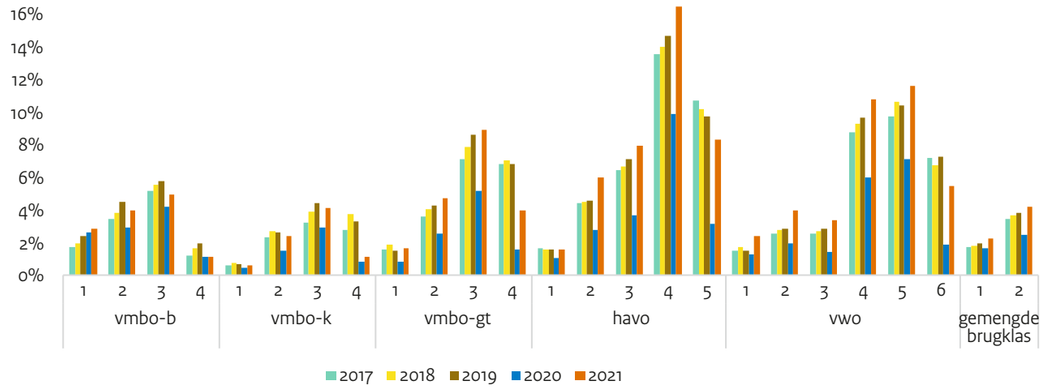

Afstroom in 2021 iets lager dan in jaren voor corona – Bij de af- en opstroom[8] van vo-leerlingen zien we minder opvallende uitschieters. Het meest opvallend is het lagere percentage afstroom (2,5%) na het eerste schooljaar met corona (zie Tabel 1), waarschijnlijk door de soepelere normen die scholen hanteerden. In de zomer van 2021 was er weer meer afstroom: iets meer dan 3% van de vo-leerlingen ging toen naar een lager onderwijstype. Dat is iets meer dan in het voorgaande schooljaar, maar minder dan in het schooljaar 2018-2019 en 2017-2018. Het aandeel opstromende leerlingen steeg de afgelopen jaren licht, tot bijna 4,8% in 2021 (zie Tabel 1).[9]

Tabel 1 Aandeel op- en afstroom leerlingen vo (bron: DUO, 2022)

	Afstroom	Opstroom
2017	2,93%	4,75%
2018	3,19%	4,40%
2019	3,36%	4,21%
2020	2,51%	4,45%
2021	3,04%	4,79%

Verblijfsduur

Aandeel versnellers in po neemt toe – De gemiddelde verblijfsduur van basisschoolleerlingen is de afgelopen jaren stabiel. In het schooljaar 2020-2021 was de gemiddelde verblijfsduur 8,01 jaar, ten opzichte van 8,03 jaar in het schooljaar 2016-2017 en 8,01 jaar in het schooljaar 2019-2020. In het sbao daalde de gemiddelde verblijfsduur licht: van 8,55 jaar in het schooljaar 2016-2017 naar 8,46 jaar in het schooljaar 2019-2020 en 8,47 jaar in het meest recente schooljaar.

Het aandeel leerlingen dat het po versneld doorloopt, steeg de afgelopen jaren licht. Dat was al zo voor de pandemie en lijkt dus geen gevolg van de coronapandemie. In het schooljaar 2016-2017 versnelde 10,3% van de po-leerlingen, ten opzichte van 11,7% in het schooljaar 2019-2020 en 2020-2021.

Verblijfsduur so-leerlingen daalt – De gemiddelde verblijfsduur van so-leerlingen is de afgelopen jaren ook licht gedaald. De gemiddelde verblijfsduur kwam in het schooljaar 2016-2017 uit op 8,36 jaar. In het schooljaar 2019-2020 en 2020-2021 daalde ze naar 8,3 jaar. Het aandeel versnellers in het so nam in dezelfde periode toe: van 3,3% naar 3,7% in het schooljaar 2019-2020 en 3,9% in het schooljaar 2020-2021. In het vso is de gemiddelde verblijfsduur relatief stabiel.

8 Een leerling kan in hetzelfde leerjaar blijven, maar dan op een hoger (opstroom) of lager onderwijsniveau (afstroom).
9 Het gaat hier om voorlopige cijfers.

Minimale daling verblijfsduur vo – In het vo daalt de gemiddelde verblijfsduur minimaal. Dit zien we onder andere op het havo en vwo, waar we met name ten opzichte van het schooljaar 2019-2020 een lichte daling zien. Op het havo is de gemiddelde verblijfsduur in het schooljaar 2020-2021 5,43 jaar. Het schooljaar daarvoor was dat 5,47 jaar. Op het vwo is dit respectievelijk 6,19 en 6,22 jaar. Ook op het vmbo-gt zien we het afgelopen jaar een lichte daling, van 4,18 jaar in het schooljaar 2019-2020 naar 4,14 in het schooljaar 2020-2021.

De gemiddelde verblijfsduur van leerlingen op het vmbo-b en vmbo-k is stabiel, terwijl deze op het praktijkonderwijs licht is gestegen. Deze stijging zien we vooral in het laatste schooljaar: in het schooljaar 2020-2021 komt de gemiddelde verblijfsduur uit op 5,18 jaar, ten opzichte van 5,12 jaar in het schooljaar 2019-2020.

Het aandeel versnellers in het vo schommelt de afgelopen jaren jaarlijks tussen de 0,1 en 0,2%. Dit beeld is tijdens de coronapandemie niet veranderd.

2.3 Overgang po – vo

Herstel gemiddelde definitieve advies voor alle groepen leerlingen – Ondanks de schoolsluitingen in het schooljaar 2020-2021, is het gemiddelde definitieve advies van basisschoolleerlingen weer minstens even hoog als vóór de coronapandemie. Dat constateerden we ook in oktober 2021.[10] We hebben nu aanvullende informatie over de verschillen tussen groepen leerlingen. Voor de coronapandemie zagen we al dat leerlingen met een groter risico op achterstanden[11] gemiddeld een lager definitief advies krijgen. Door het wegvallen van de eindtoets in 2020 werd dit verschil nog wat groter, omdat leerlingen met een groter risico op achterstanden vaker recht hebben op een heroverweging op basis van hun eindtoets. We zien nu dat de adviezen van alle groepen weer zijn hersteld naar hetzelfde niveau als vóór de coronapandemie. Het uitstroomcohort 2020 was dus vooralsnog een uitzondering.

Verder zien we in zeer stedelijke regio's hogere gemiddelde adviezen dan in minder stedelijke regio's. Dat was ook voor de coronapandemie al zo. Ook hier is in alle gebieden herstel te zien van de gemiddelde definitieve adviezen naar het pre-coronaniveau. In de G4 zijn de eindadviezen zelfs hoger dan vóór de coronapandemie.

Plaatsing vo ten opzichte van schooladvies vergelijkbaar met pre-coronajaren – Aan het begin van het schooljaar 2020-2021, het schooljaar dat volgde op het wegvallen van de eindtoets, zijn beduidend meer leerlingen op een hoger niveau in het vo geplaatst dan hun schooladvies aangaf.[12] Ook werden minder leerlingen onder hun schooladvies geplaatst (zie Figuur 3). Waarschijnlijk hebben vo-scholen in dit jaar rekening gehouden met het wegvallen van de eindtoets, waardoor het advies niet bijgesteld kon worden, en zijn leerlingen kansrijk geplaatst. In 2021 is de eindtoets weer gemaakt en werd het schooladvies van bijna 10% van de leerlingen bijgesteld. In het huidige schooljaar, 2021-2022, is de verhouding tussen advies en plaatsing in het vo weer vergelijkbaar met de periode voor de coronapandemie.

10 Een uitgebreide toelichting op deze gegevens vindt u in de *Eerste Voortgangsrapportage NP Onderwijs*.
11 De onderwijsscore wordt gebruikt als proxy voor Sociaal Economische Status (SES).
12 Meer informatie over (de totstandkoming van) deze cijfers vindt u op: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/12/09/rapport-wegvallen-eindtoets-en-verplichte-schoolsluitingen-2020-2021. De afgelopen jaren zijn door DUO diverse acties ondernomen om de registratie van plaatsing in het vo te verbeteren. Ondanks deze acties kan het voorkomen dat scholen dit gegeven per abuis foutief registreren.

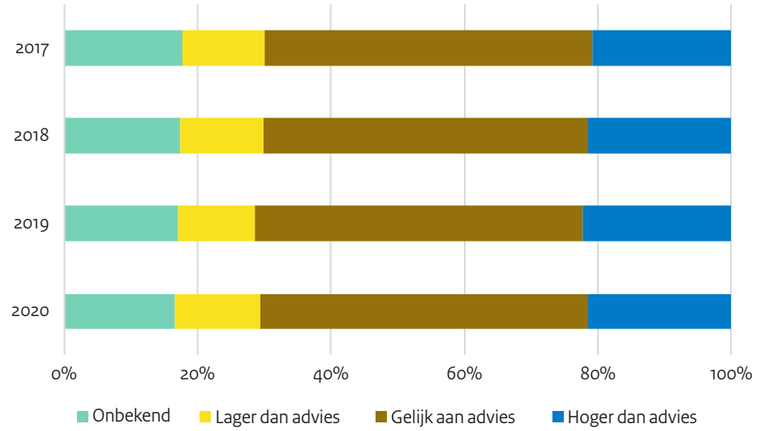

Figuur 3 Plaatsing in het 1e leerjaar vo (schooljaar: voorgaande schooljaar in het po, bron: DUO, 2022)

De kansrijke plaatsing heeft niet voorkomen dat de lichting leerlingen die geen eindtoets maakten, gemiddeld op lagere niveaus in het vo terechtkwamen dan voor de coronapandemie normaal was. Voor leerlingen die dit schooljaar naar het vo gingen geldt dat niet: zij komen juist iets vaker op hogere niveaus terecht dan voor de coronapandemie (zie Figuur 4) . Dit geldt vooral voor het vwo en de brede havo/vwo- en vmbo/havo-klassen. Dit beeld sluit aan bij de toename in brede schooladviezen en de kansrijke schooladviezen in het laatste schooljaar.

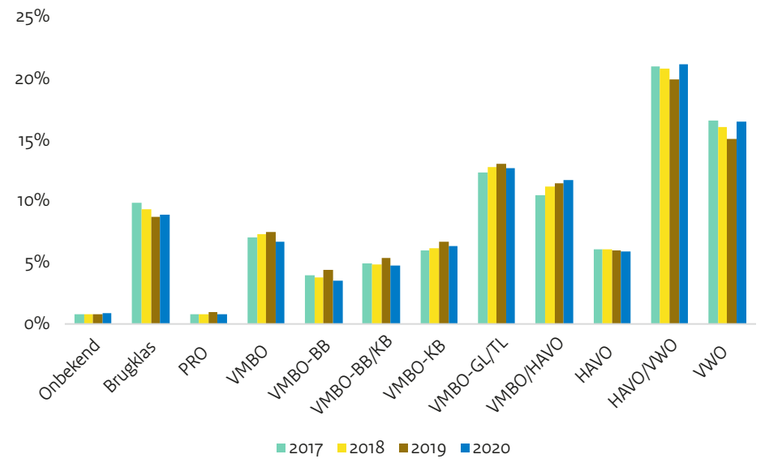

Figuur 4 Niveau leerling in het eerste leerjaar vo (schooljaar: voorgaande schooljaar in het po, bron: DUO, 2022)

Meer vo-leerlingen stroomden door naar vervolgonderwijs – Na het eerste schooljaar met corona, na de zomer van 2020, gingen meer vo-leerlingen naar het vervolgonderwijs dan daarvoor. Oorzaken zijn het wegvallen van het centraal examen in 2020 en de hogere slagingspercentages in dat schooljaar. Ook namen minder leerlingen door de coronamaatregelen een tussenjaar.

Bij vo-leerlingen die in 2021 uitstroomden, zien we over het algemeen een normalisering van de pre-corona doorstroom. Het aandeel leerlingen uit het praktijkonderwijs dat doorstroomt naar het vervolgonderwijs is echter nog steeds hoger: 57% van de leerlingen stroomde vanuit het praktijkonderwijs door naar het mbo. Dit is ongeveer 5 procentpunt hoger dan in de jaren voor het uitbreken van de coronapandemie. Op het vmbo, havo en het vwo is het aandeel leerlingen dat doorstroomt weer meer in lijn met de situatie pre-corona.

De doorstroom van leerlingen varieert onder andere tussen de G4 en gemeenten buiten de G4. Zo stroomden vmbo-leerlingen uit het uitstroomcohort 2020 en 2021 in de G4 vaker door naar het mbo dan in de periode pre-corona. Buiten de G4 steeg alleen in het uitstroomcohort 2020 de doorstroom naar het mbo minimaal, en is de situatie in 2021 weer genormaliseerd. In het praktijkonderwijs zien we vanaf het uitstroomcohort 2020 zowel in als buiten de G4 een stijging van de doorstroom naar het mbo. Binnen de G4 is dit effect echter sterker dan buiten de G4.

2.4 De brede ontwikkeling van leerlingen

Waarom kijken naar brede ontwikkeling van leerlingen? - Leerlingen gaan naar school om te leren en zichzelf te ontwikkelen. Dit lukt het beste als leerlingen goed in hun vel zitten en zich veilig voelen op school. Maar ook andersom geldt: het krijgen van goed onderwijs en het behalen van goede resultaten bevordert het welbevinden van leerlingen. Welbevinden en leerprestaties kunnen daarom niet los van elkaar gezien worden. Ook een goede beheersing van executieve functies is een voorwaarde om tot leren te komen.

We zien dat de coronapandemie niet alleen impact heeft op de leerprestaties van leerlingen, maar ook op het welbevinden van leerlingen, hun sociaal-emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van hun executieve functies. Binnen het NP Onderwijs kunnen scholen daarom ook kiezen uit verschillende interventies gericht op welbevinden, sociaal-emotionele ontwikkeling en executieve functies. Voor de monitoring van het NP Onderwijs willen wij daarom zo goed mogelijk inzicht geven in de brede ontwikkeling van leerlingen. Dit betekent dat wij niet alleen kijken naar de meetbare leerprestaties van leerlingen en de ontwikkeling van de basisvaardigheden, maar ook kijken naar het welbevinden van leerlingen, hun sociaal-emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van executieve vaardigheden.

Beeld eerste voortgangsrapportage – Uit de eerste voortgangsrapportage bleek dat schoolleiders zich in alle onderwijssectoren relatief veel zorgen maken over het welbevinden van leerlingen en de ontwikkeling van hun executieve functies. De grootste zorgen waren er op het vmbo, praktijkonderwijs en (v)so.

Naar aanleiding van deze resultaten heeft het ministerie van OCW aanvullend onderzoek laten doen naar het welbevinden en de executieve functies van vo-leerlingen.[13] Daarnaast zijn de afgelopen periode diverse gesprekstafels georganiseerd. Dit geeft ons een meer actueel beeld van de situatie op scholen.

Welbevinden en executieve functies

Minder contact – Iets meer dan de helft (55%) van de basisschoolleerlingen[14] miste school tijdens het online onderwijs. Een meerderheid van de basisschoolleerlingen had tijdens het online onderwijs ook minder contact met andere leerlingen en de leraar. Circa 1 op de 5 leerlingen voelde zich dan ook vaker eenzaam. Bij de gesprekstafels vertelden leraren en schoolleiders dat de periodes van schoolsluitingen er ook voor zorgden dat basisschoolleerlingen minder goed tegen prikkels konden.

13 Over deze aspecten bij po-leerlingen is minder bekend, doordat in onderzoek weinig op deze leeftijdsgroep wordt gefocust. Gezien de signalen uit de Eerste Voortgangsrapportage NP Onderwijs is er ook minder aanleiding tot zorg over po-leerlingen.

14 ResearchNed (2022). *Veilig op school*. ResearchNed in opdracht van het ministerie van OCW: Nijmegen.
In 2021 hebben circa 8.950 leerlingen uit de bovenbouw van het basisonderwijs meegedaan aan dit onderzoek, verdeeld over 151 schoolvestigingen.

Ook in het vo missen leerlingen het contact met andere leerlingen en docenten tijdens het online onderwijs.[15] Zo'n 20% van de leerlingen voelde zich in deze periode vaker eenzaam, en 40% miste school. Een klein deel had ook te maken met fysieke of psychische klachten. Zo geeft ruim een kwart aan moeite te hebben gehad met slapen, was 13% gespannen, nerveus of angstig en voelde 11% zich ongelukkig. Bijna 60% van de leerlingen had desondanks wel een goed gevoel over zichzelf.

Beoordeling dagelijks leven afhankelijk van moment van uitvragen – Uit onderzoek van Stichting OOK en KBA Nijmegen[16] blijkt dat vo-leerlingen hun dagelijks leven in juni 2021 gemiddeld waardeerden met een 7,4. Leerlingen in de bovenbouw zijn in dit onderzoek iets minder positief dan hun medeleerlingen in de onderbouw. Dit verschil doet zich voor bij zowel de avo-bovenbouw (15-18 jarigen) tegenover de avo-onderbouw (12-15 jarigen), als bij de vmbo/praktijkonderwijs-bovenbouw (14-16-jarigen) tegenover de vmbo/praktijkonderwijs-onderbouw (12-14 jarigen). Hiermee samenhangend zien we dat, hoe hoger het leerjaar, hoe lager het rapportcijfer is dat leerlingen aan hun dagelijks leven geven.

Deze relatief positieve uitkomsten zijn waarschijnlijk beïnvloed doordat de vragenlijsten in juni 2021 zijn ingevuld, toen relatief weinig coronamaatregelen van kracht waren. Ook de gesprekken met schoolleiders en docenten bevestigen dat het welbevinden van leerlingen varieert, maar dat het welbevinden met name aan het eind van 2021 een dieptepunt had bereikt. Leerlingen misten in deze periode een uitlaatklep naast school, en voelden veel druk om goede resultaten te halen. Ze waren vaak ook intens vermoeid. Ook cijfers van het LAKS wijzen in die richting: in de zomermaanden van 2021 oordeelden de door het LAKS ondervraagde leerlingen het meest positief over hoe ze zich voelden. Het rapportcijfer dat zij zichzelf geven, daalt in de hierop volgende maanden, tot iets minder dan een 7 in de maanden november en december 2021.[17]

Zorgen over negatieve invloed coronapandemie op leven – Het CBS heeft jongeren gevraagd naar de invloed van de coronapandemie op hun leven. Bijna vier op de tien 12 tot 18-jarigen vindt dat de pandemie hun dagelijks leven negatief beïnvloed (zie Figuur 5). Naarmate jongeren ouder worden, ervaren ze vaker een negatieve invloed van de coronapandemie. Ook zien we dat havisten en vwo-leerlingen vaker een negatieve invloed ervaren dan vmbo-leerlingen. 12 tot 18-jarigen misten tijdens de coronapandemie vooral de mogelijkheid om buitenshuis dingen te kunnen doen. Ook het afspreken met vrienden en familie wordt gemist. Ruim een vijfde van de jongeren mist het om naar school te gaan. Met het stijgen van het onderwijsniveau stijgt ook het aandeel leerlingen dat school mist.

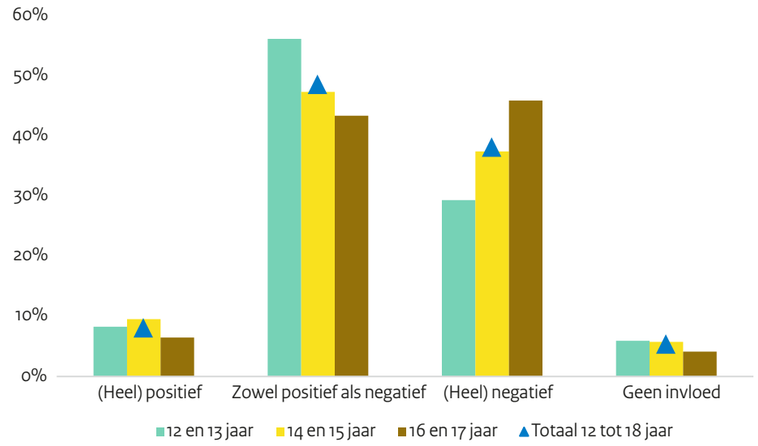

15 ResearchNed (2022). *Veilig op school*. ResearchNed in opdracht van het ministerie van OCW: Nijmegen.
Er hebben in 2021 ruim 9.000 scholieren meegedaan aan dit onderzoek. De meeste leerlingen zijn tussen de 12 en 14 jaar oud (61%).
16 Geijsel, F., T. Jenniskens en A. van Langen (2022). *Welbevinden en zelfregulatie van vo-leerlingen tijdens de coronapandemie*. Stichting OOK & KBA Nijmegen: Zeist en Nijmegen.
17 LAKS (2022). *Leerlingenwelzijn juni – december*, op: https://www.laks.nl/wp-content/uploads/2022/01/Leerlingenwelzijn-juni-december.pdf

Deel leerlingen heeft vaker schoolstress - De pandemie heeft ook impact op de ervaren schoolstress. Volgens het CBS hadden 4 op de 10 jongeren door de pandemie vaker stress dan ervoor. Circa 1 op de 5 had even vaak stress, en bijna evenveel jongeren hadden juist minder vaak stress.

Tienermeisjes hebben volgens het CBS vaker stress dan tienerjongens. Dat wordt bevestigd in gesprekken met docenten en schoolleiders. Zij zien dat vooral serieuze tienermeisjes last hebben van stress en tegen hun grenzen aanlopen. Ook leerlingen in de eindexamenjaren ervaren volgens docenten en schoolleiders vaak stress, bijvoorbeeld over de toelatingseisen voor het vervolgonderwijs. Daarnaast constateert het CBS dat met name havisten vaker schoolstress hebben dan voor de pandemie. Iets meer dan de helft van de havisten geeft dit aan, ten opzichte van 47% van de leerlingen op het vmbo-g/t, circa 43% van de vwo-leerlingen en zo'n 37% van de leerlingen op het vmbo-b/k.

Zorgen over executieve functies – Sinds het uitbreken van de pandemie is er meerdere keren een intensief beroep gedaan op de motivatie van leerlingen. Ook van hun studievaardigheden is in deze periode veel gevraagd. Veel leerlingen gaat dat goed af, maar er zijn ook zorgen over de (ontwikkeling van) executieve functies van leerlingen, constateerden we in de eerste voortgangsrapportage.

Uit het eerder aangehaalde onderzoek van Stichting OOK en KBA[18] blijkt dat vo-leerlingen tijdens de lockdown vooral concentratieproblemen ondervonden. Het kostte ze moeite om op te letten en mee te doen, vooral tijdens de online lessen (schaalscore: 2,80[19]) en bij het maken van huiswerk (schaalscore: 2,72). Ze geven wel aan dat ze redelijk goed zelfstandig aan opdrachten konden werken (schaalscore: 3,53). Ook hebben ze vaak vertrouwen in het leren (schaalscore: 3,40) en beoordelen ze hun eigen leerijver als redelijk (schaalscore: 3,18; zie Figuur 6). Dit laatste zien we iets sterker bij leerlingen in de onderbouw dan bij leerlingen in de bovenbouw (zowel bij avo-leerlingen als in het vmbo- en praktijkonderwijs).

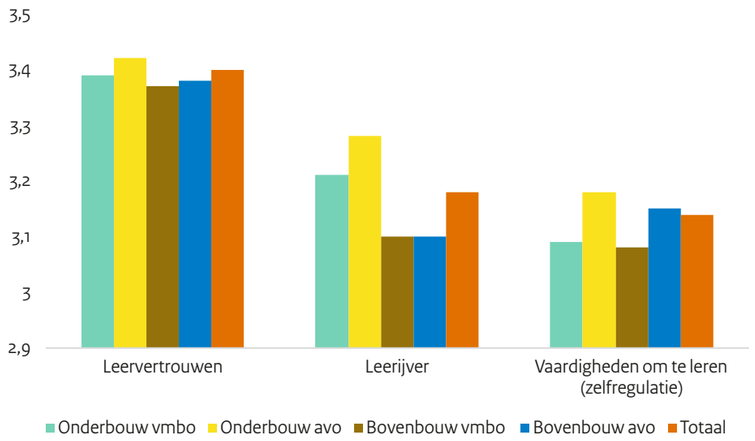

Figuur 6 Schaalscores executieve vaardigheden vo-leerlingen 2021 (1 = niet, 4 = helemaal wel, bron: Stichting OOK/KBA, 2022)

18 Dit betreft de meting in juni 2021.
19 Score gemeten op een schaal van 1 (niet) – 4 (helemaal wel).

Ook in gesprekken met schoolleiders en docenten komt het beeld naar voren dat de coronapandemie de executieve functies van leerlingen nadelig heeft beïnvloed. Schoolleiders en docenten zien bijvoorbeeld dat het concentratievermogen en de planningsvaardigheden van leerlingen achteruit zijn gegaan. Leerlingen zijn sneller afgeleid, zijn druk en zijn in de les vaker afwachtend. Dat is van invloed op het klassenklimaat, vooral in de onderbouw van het vo. Voor de praktijkgerichte stromingen is verder het wegvallen van stages nadelig, omdat leerlingen vaak veel profijt hebben van een stage.

Belang van goede thuiswerkplek – Leerlingen die een goede thuiswerkplek hebben, scoren hoger scoren op leervertrouwen en -ijver, vaardigheden om te leren en aanpassingsvaardigheden. Deze leerlingen beoordelen ook hun dagelijks leven positiever dan leerlingen zonder goede thuiswerkplek.[20] Bijna een kwart van de vo-leerlingen geeft aan dat zij zich thuis niet voldoende kunnen concentreren of geen rustige plek hebben om te leren. Dit blijkt samen te hangen met lagere scores op motivatie en studievaardigheden.

Vo-leerlingen zijn, vooral in de hogere leerjaren, ook relatief kritisch over de mate waarin de school helpt met studievaardigheden (schaalscore: 2,76[21]) en zelfstandig werken (schaalscore: 2,89). Dit geldt bijvoorbeeld voor de mogelijkheden die de school leerlingen biedt om te ontdekken waar ze goed in zijn.

Internationale onderzoeken - Ook in andere landen zijn er, door de coronapandemie, zorgen over de geestelijke gezondheid en het welbevinden van jongeren. Volgens de OESO is de geestelijke gezondheid van 15 - 24-jarigen[22] in 2021 en 2022 aanzienlijk verslechterd.[23] Oorzaken zijn de impact van de (school)sluitingen, de verminderde beschikbaarheid van (geestelijke) hulp en de afgenomen mogelijkheden voor stages en werkplekleren. Ook uit ander onderzoek blijkt dat veel leerlingen zich tijdens de coronapandemie eenzamer voelden, contact met vrienden misten en zich zorgen maakten over hoe de pandemie hun toekomst beïnvloedt.[24] Met name meisjes en vo-leerlingen hebben te maken met een verminderd welbevinden.[25]

Ook andere landen ondernemen acties gericht op het welbevinden en de psychische gezondheid van jongeren.[26] De acties die worden ingezet, lopen uiteen. Zo heeft Chili een assessment ontwikkeld waarmee scholen kunnen vaststellen hoe het staat met het welbevinden van leerlingen. Wallonië, Japan en Portugal trekken extra geld uit voor psychologische en sociale ondersteuning, gebaseerd op lokale behoeftes.

"Het grootste probleem is de motivatie, die ook bij goed functionerende leerlingen echt is weggezakt."

Gorik Hageman (Docent Duits en decaan)

20 Geijsel, F., T. Jenniskens en A. van Langen (2022). *Welbevinden en zelfregulatie van vo-leerlingen tijdens de coronapandemie*. Stichting OOK & KBA Nijmegen: Zeist en Nijmegen.
21 Score gemeten op een schaal van 1 (niet) – 4 (helemaal wel).
22 Dit is gebaseerd op zelfrapportages onder jongeren over gevoelens van angst en depressiviteit.
23 OESO (2021). *COVID-19 and Well-being: Life in the Pandemic*. OECD Publishing: Parijs. OESO (2021) . *Supporting young people's mental health through the COVID-19 crisis*, op: https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/supporting-young-people-s-mental-health-through-the-covid-19-crisis-84e143e5/
24 UNESCO en IEA (2022). *The impact of the COVID-19 pandemic on education - international evidence from the Responses to Educational Disruption Survey (REDS)*, op: https://www.iea.nl/publications/international-evidence-responses-to-educational-disruption-survey
25 James M, H. Jones, A. Baig, E. Marchant, T. Waites en C. Todd et al. (2021). Factors influencing wellbeing in young people during COVID-19: A survey with 6291 young people in Wales. *PLoS ONE 16(12): e0260640*.
26 OESO (2021). *Education Policy Outlook 2021*, op: https://www.oecd.org/education/education-policy-outlook-4cf5b585-en.htm

Advies OESO: bredere benadering van leren - De pandemie is voor de OESO aanleiding om te pleiten voor een brede benadering van de manier waarop leerlingen leren en zich ontwikkelen.[27] Naast aandacht voor de schoolse vaardigheden, zoals rekenen en taal, pleit de OESO voor aandacht voor de executieve functies van leerlingen (zelfregulatie), hun welbevinden, sociale relaties op school en de mentale gezondheid van leerlingen. Deze aspecten zijn volgens de OESO belangrijk om de cognitieve ontwikkeling van leerlingen te stimuleren.

"Leerlingen beseffen dat ze veel hebben gemist, en kunnen vaak niet verder."

Lies Deburchgraeve (directeur)

27 Ibid.

"Welbevinden is net zo belangrijk als meer leren"

De Nijmeegse vmbo-school Het Rijks zette aan het begin van het NP Onderwijs vooral in op meer les, huiswerkbegeleiding en leerondersteuning voor leerlingen. De school merkte al snel dat meer les niet automatisch meer rendement betekent. Het bleek vooral nodig om meer aandacht aan het welbevinden van leerlingen te besteden. Het kostte bijvoorbeeld aan het begin van het schooljaar meer moeite om leerlingen bij de les te houden en om ze goed met elkaar om te laten gaan. Leerlingen misten de structuur, ontmoeting en kennismaking tijdens de coronapandemie. Daarom geeft de school het welbevinden van leerlingen een nog prominentere plek.

Net als de meeste andere scholen moest Het Rijks schoolfeesten, studiereizen, culturele bezigheden en sportevenementen schrappen. Dit zijn juist de activiteiten waarbij leerlingen elkaar leren kennen, en die vormend voor ze zijn. Daarom heeft de school de afgelopen tijd extra van dit soort activiteiten georganiseerd, bijvoorbeeld door de laatste schooldag voor examenkandidaten uitbundig te vieren. Dit soort activiteiten helpt echt.

De school wordt bij deze activiteiten geholpen door de gemeente Nijmegen, die uit eigen coronagelden diensten aanbiedt. Zo organiseert een jongerenwerker elke week twee dagdelen projecten, zoals een zaalvoetbaltoernooi en een Valentijnsactie.

Lees het hele verhaal op:
https://www.nponderwijs.nl/actueel/nieuws/2022/03/10/het-rijks-welbevinden-is-net-zo-belangrijk-als-meer-leren

3 Implementatiemonitor

3.1 Over de implementatiemonitor

Doel – De implementatiemonitor richt zich op de uitvoering van het NP Onderwijs door scholen en gemeenten. Welke interventies kiezen zij en welk proces doorlopen zij daarbij? Hoe verloopt de uitvoering van de interventies en welke knelpunten komen ze tegen?

Dit hoofdstuk – De eerste voortgangsrapportage ging vooral in op de plannen van scholen. Veel scholen moesten in deze periode nog starten met de uitvoering van interventies.[28] Scholen zijn nu gestart met de uitvoering van hun plannen. In dit hoofdstuk gaan we daarom in op de wijze waarop scholen dat doen, met aandacht voor randvoorwaarden, zoals de beschikbaarheid van voldoende personeel. Ook behandelen we de manier waarop gemeenten en scholen in Caribisch Nederland invulling geven aan het NP Onderwijs.

Bronnen – Voor deze voortgangsrapportage is verdiepend vragenlijstonderzoek uitgevoerd onder schoolleiders, schoolbesturen, onderwijspersoneel en gemeenten. Daarnaast heeft het ministerie van OCW verschillende gesprekken met leraren, schoolleiders en leerlingen georganiseerd, primair bedoeld om een beter beeld te krijgen van de situatie op scholen. Aan deze gesprekken nemen gemiddeld zo'n 10 deelnemers per keer deel.
Tot slot beschikken we voor dit hoofdstuk over actuele arbeidsmarktgegevens en gegevens over schoolsluitingen en lesuitval in het funderend onderwijs.

3.2 Implementatie door scholen en schoolbesturen

Inleiding

Opzet implementatieonderzoek meting januari-februari 2022

Het *Verdiepend implementatieonderzoek NP Onderwijs* is tussen 14 januari en 21 februari 2022 uitgevoerd. Zo'n 2.600 schoolleiders, 1.850 personeelsleden, 280 schoolbestuurders en 150 gemeenten deden mee.[29] Thema's waren de planvorming op scholen, de uitvoering van het programma en de eerste ervaren effecten.

Het onderzoek bouwt voort op de meting onder scholen uit oktober 2021. Toen zijn schoolleiders gevraagd naar de geconstateerde vertragingen en de voorbereidingsfase die zij doorlopen hebben. Ook is uitgevraagd welke interventies scholen verwachten te kiezen.

De scholen die aan de eerste meting deelnamen, vormden de basis voor de huidige meting onder schoolleiders. Schoolleiders zijn gevraagd om personeelsleden, betrokken bij het NP Onderwijs, ook uit te nodigen voor het onderzoek. Dit betekent dat de deelnemende leraren, onderwijsassistenten en overige personeelsleden allen in meer of mindere mate betrokken zijn bij het NP Onderwijs. Onderwijspersoneel dat dit niet is, is niet bij deze uitvraag betrokken.

28 Aan scholen is bij de start van het programma in maart 2021 gevraagd om een schoolscan uit te voeren, waarmee de omvang en aard van de problemen bij leerlingen in kaart wordt gebracht, en om vervolgens een schoolprogramma op te stellen voor het inhalen van ontstane vertragingen. Scholen onden hierbij kiezen uit bewezen effectieve interventies van een menukaart. De medezeggenschapsraad (MR) heeft instemmingsrecht bij het schoolprogramma. Van scholen wordt verwacht dat zij de schoolscan dit schooljaar herijken en het schoolprogramma aan de hand van deze uitkomsten bijstellen.

29 Meer informatie over de respons op het *Verdiepend implementatieonderzoek NP Onderwijs* vindt u in het rapport '*NP Onderwijs: Implementatiemonitor*' van Regioplan, SEO Economisch Onderzoek en ResearchNed (2022).

Interventiekeuze en besluitvorming

Draagvlak en visie belangrijk bij interventiekeuze – Schoolleiders is gevraagd welke overwegingen beslissend waren voor de keuze van interventies. Vier aspecten worden in het po, vo en (v)so het meest genoemd:

- het draagvlak binnen de school;
- hoe goed de interventies passen bij de waarden en visie van de school;
- hoe goed de interventies uitkomst bieden voor de geconstateerde vertragingen;
- de bewezen effectiviteit van interventies.

Minimaal drie kwart van de schoolleiders noemt deze aspecten. In het po noemt zelfs 94% van de schoolleiders draagvlak als overweging. In het (v)so kiezen schoolleiders daarnaast vaak voor een interventie omdat ze er al eerder positieve ervaringen mee hadden. Schoolleiders houden dus met meerdere factoren rekening bij de keuze voor interventies, wat ook wordt aanbevolen in de handreiking voor de schoolscan. Deze uitkomsten sluiten bovendien aan op de bevindingen van de OESO[30] dat er geen eenvoudige oplossing is voor het herstel van leervertragingen en het welbevinden van leerlingen, zeker niet van leerlingen die al voor de pandemie kwetsbaar waren. Dat vergt een langdurige en gelaagde aanpak, met ruimte voor een schoolspecifieke aanpak.

Opvallend is dat schoolleiders, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, vaak voor lief nemen dat voor interventies extra inzet van leraren nodig is. In het vo geeft 1 op de 5 schoolleiders aan dat deze overweging een belangrijke rol speelt, in het po geldt dit voor 3 op de 10 schoolleiders en in het (v)so voor circa 4 op de 10 schoolleiders.

Team op bijna alle scholen betrokken bij de planvorming – Op nagenoeg 100% van de scholen is het team betrokken bij de keuze voor interventies uit de menukaart. Het team is met name gevraagd om mee te denken en te adviseren over de interventies. In alle drie de sectoren is het overgrote deel van het ondervraagde personeel tevreden over de manier waarop de school de voorbereiding van het NP Onderwijs heeft ingericht.

Nog niet op alle scholen instemming MR – Op 86% van de po-scholen heeft de MR ingestemd met het schoolprogramma. In het vo en (v)so is dit 91% en 84%. Dit betekent dat met name in het (v)so sinds de vorige meting een forse stijging zichtbaar is. Toen gaf nog 67% van de (v)so-schoolleiders aan dat de MR ingestemd had met het schoolprogramma. Het instemmen van de MR is een belangrijk uitgangspunt van het NP Onderwijs, waar we besturen vragen om verantwoording over af te leggen.

Bij circa 70% van de po- en (v)so-scholen heeft het bestuur een rol gehad in de interventiekeuze. In het vo is dat ongeveer 60%. In alle drie de sectoren heeft het bestuur zowel een adviserende als instemmende rol.

"Ons uitgangspunt was: kijk naar wat de leerlingen nodig hebben. Dat hebben we per groep gedaan, want er zit een groot verschil tussen een kleuter en een groep 8-leerling. Doordat we samen hebben bedacht hoe we de NP Onderwijsgelden kunnen inzetten, is dit een plan van het hele team en zet iedereen zich ervoor in."

Kristel van Dalsum (directeur)

30 OESO (2021). *Education Policy Outlook* 2021, op: https://www.oecd.org/education/education-policy-outlook-4cf5b585-en.htm

Stand van zaken uitvoering plannen en interventies

Plannen vaak uitvoerbaar – Ondanks de omstandigheden, slagen scholen er redelijk goed in om hun plannen uit te voeren. Ongeveer de helft van de schoolleiders geeft aan dat het (zeer) goed lukt om de plannen uit te voeren. Dit aandeel is het hoogst op vo-scholen (60%), gevolgd door po-scholen (52%) en (v)so-scholen (43%, zie Figuur 7). De uitvoering in het (v)so lijkt dus het minst goed van de grond te komen. In het po slagen scholen in het noorden en westen van Nederland er significant vaker in om hun plannen uit te voeren. We zien geen significant verschil tussen scholen met een hoge of lage achterstandsscore.

Een kwart van de schoolleiders stelt dat het niet goed, maar ook niet slecht gaat met de uitvoering. Sommige schoolleiders vinden dat het (zeer) slecht lukt om de plannen uit te voeren. Hun aandeel loopt uiteen van 2% in het vo tot 10% in het (v)so. Deze schoolleiders pleiten vooral voor meer personeel om interventies uit te voeren. Ook heeft een deel van deze schoolleiders behoefte aan meer (ontwikkel)tijd. In gesprekken met schoolleiders blijkt dat vooral in het (v)so veel zorgen zijn over het lerarentekort en de tijd die er is om plannen te maken en uit te voeren. Met de verlenging van de bestedingstermijn voor het geld uit het NP Onderwijs komen we deze scholen tegemoet.

Figuur 7 Oordeel van schoolleiders over mate waarin het lukt om plannen uit te voeren (Regioplan, 2022)

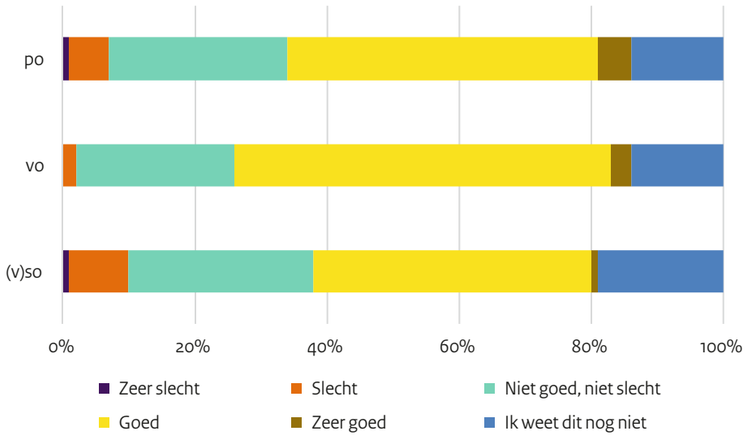

Onderwijspersoneel is positiever over de uitvoering van interventies dan schoolleiders. In het po vindt 71% van het personeel dat het (zeer) goed lukt. In het vo (66%) en (v)so (58%) liggen deze percentages iets lager, maar hoger dan bij de schoolleiders. Ook is het personeel over het algemeen tevreden over de uitvoering tot dusver. Ook het personeel dat kritisch is over de uitvoering wil graag meer collega's om de plannen uit te voeren en meer (ontwikkel)tijd.

Meeste interventies in uitvoering – Het merendeel van de gekozen interventies is op dit moment in uitvoering. Scholen zijn dus voortvarend aan de slag met het NP Onderwijs. Een beperkt aantal scholen ziet toch af van bepaalde interventies, uit voortschrijdend inzicht of door een tekort aan personeel. Dat laatste speelt vooral in het (v)so. Ook worden interventies soms naar achteren geschoven, omdat andere interventies prioriteit krijgen.

Minderheid scholen kiest aanvullende interventies - Scholen volgen de ontwikkeling van hun leerlingen continu. Daardoor kan het voorkomen dat zij, ten opzichte van het begin van dit schooljaar, voor aanvullende interventies hebben gekozen. In het vo zien we dit bij 41% van de scholen, in het po bij zo'n 32% van de scholen en in het (v)so bij 31% van de scholen. De aanvullende interventies zijn divers. Wel valt op dat po- en vo-scholen vaak kiezen voor technieken voor begrijpend lezen. Scholen kiezen voor deze interventies omdat de interventiekeuze eerder nog niet definitief was en ze financiële ruimte hebben. Ook verwachten ze zo beter in te kunnen spelen op de behoeftes van leerlingen.

Het gemiddeld aantal interventies op po-scholen komt hierdoor uit op 8. In het vo is dat 10 en in het (v)so 7. Instructie in kleine groepen, de inzet van onderwijsassistenten en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen behoren in alle drie de sectoren tot de meest gekozen interventies. In het vo komen sportieve activiteiten daarnaast veel voor. Dit wijkt niet substantieel af van het beeld in de eerste voortgangsrapportage.

Vaak combinatie van nieuwe en bestaande activiteiten – Scholen hebben met veel interventies al ervaring. In alle drie de sectoren is daardoor vaak sprake van een combinatie van nieuwe en bestaande activiteiten. In gesprekken met schoolleiders en leraren wordt dit bevestigd. Met name bestaande interventies op het gebied van welbevinden worden nu geïntensiveerd.

Een deel van de interventies is nieuw voor scholen. In het po en vo is klassenverkleining een van de meest voorkomende nieuwe interventies. In het po en (v)so geldt dit ook voor zomer- en lentescholen en in het (v)so voor de uitbreiding van het onderwijs. Onderwijspersoneel bevestigt dit beeld.

Bovenschoolse interventies vaak gericht op professionalisering – Ongeveer de helft van de schoolbesturen in het po en vo draagt op bovenschools niveau bij aan de uitvoering van interventies. Ze besteden daar ongeveer 12% van het geld uit het NP Onderwijs aan. Ze verwachten dat dit de kwaliteit ten goede komt en hopen zo een meer gemeenschappelijke aanpak te stimuleren.

In het po wordt vooral de professionele ontwikkeling van het personeel voor de uitvoering van interventies bovenschools georganiseerd (twee derde van de besturen). In het vo organiseren besturen vooral het inventariseren van leervertragingen en knelpunten bij welbevinden bovenschools. Ook professionalisering en inhuur van specialisten wordt in het vo naar verhouding vaak bovenschools georganiseerd.

Ervaringen met interventies

Instructie in kleine groepen verloopt goed - Scholen die instructie in kleine groepen inzetten, vinden deze interventie overwegend goed verlopen. Het aandeel schoolleiders dat dit aangeeft, loopt uiteen van 80% in het po tot 76% in het vo. Ook over de inzet van onderwijsassistenten en een-op-een begeleiding is een groot deel positief (zie Tabel 2). Als toelichting geven zij aan dat voor deze interventies voldoende bekwaam personeel beschikbaar is en het personeel nauw is betrokken.

Metacognitie en ouderbetrokkenheid verlopen minder goed – Schoolleiders zijn relatief kritisch over het verloop van interventies gericht op ouderbetrokkenheid en metacognitie en zelfregulerend leren (zie Tabel 2). Dit beeld zien we in alle sectoren. In het vo verlopen ook interventies gericht op cultuureducatie vaak minder goed: bijna een kwart van de schoolleiders geeft dit aan. Dat heeft te maken met de coronamaatregelen, waardoor deze activiteiten niet altijd mogelijk waren. Ook een gebrek aan bekwaam personeel, door de personeelstekorten en door ziekte, zorgt op sommige scholen voor problemen met de uitvoering van interventies. Tussen de 17% (vo) en 23% ((v)so) van de schoolleiders geeft aan dat geen enkele interventie minder goed verloopt.

	PO	VO	(V)SO
Verloopt goed	1. Instructie in kleine groepen (80%)	1. Instructie in kleine groepen (76%)	1. Instructie in kleine groepen (79%)
	2. Onderwijsassistenten (79%)	1. Een-op-een begeleiding (76%)	2. Interventies gericht op welbevinden (75%)
	3. Directe instructie (72%)	2. Onderwijsassistenten (70%)	3. Een-op-een begeleiding (72%)
	3. Een-op-een begeleiding (72%)	3. Uitbreiding onderwijs (69%)	
		3. Individuele instructie (69%)	
Verloopt minder goed	1. Ouderbetrokkenheid (25%)	1. Cultuureducatie (24%)	1. Leren van en met medeleerlingen (24%)
	2. Metacognitie en zelfregulerend leren (20%)	2. Metacognitie en zelfregulerend leren (23%)	2. Ouderbetrokkenheid (24%)
	3. Feedback (18%)	3. Ouderbetrokkenheid (20%)	3. Metacognitie en zelfregulerend leren (20%)

Tabel 2 Top 3 interventies die volgens schoolleiders goed/minder goed verlopen (Regioplan, 2022)

3.3 Ervaren opbrengsten NP Onderwijs

Nog te vroeg om uitspraken te doen over opbrengsten – Een aanzienlijk deel van de schoolleiders in het po, vo en (v)so vindt het nog te vroeg om te zeggen of de interventies opleveren wat ervan wordt verwacht. Dit aandeel is het hoogst in het po (63%) en het laagst in het vo (50%). Ook een aanzienlijk deel van het personeel vindt het nog te vroeg om er uitspraken over te doen, hoewel dit aandeel lager ligt dan onder schoolleiders. De personeelsleden die wel een beeld hebben van de opbrengsten, geven vaak aan dat de interventies opleveren wat zij ervan verwachten. In gesprekken met leraren wordt daarbij wel opgemerkt dat de context waarin interventies worden uitgevoerd, cruciaal is voor de opbrengsten.

Positieve ontwikkeling zichtbaar bij welbevinden – Schoolleiders en onderwijspersoneel zien vaak wel dat het welbevinden van leerlingen positief verandert door de interventies (zie Figuur 8). In het po en (v)so zijn deze ervaren opbrengsten groter dan in het vo. Onderwijspersoneel is daarnaast met name positief over de ervaren invloed van interventies op de leerprestaties van leerlingen. In het po ziet iets meer dan de helft van het personeel hier een positief effect van, ten opzichte van ruim 35% in het vo. Schoolleiders oordelen hier in alle drie de sectoren minder vaak positief over.

Positieve invloed op professionele ontwikkeling personeel - Wat betreft hun eigen werk, ervaart circa de helft van het po- en (v)so-personeel een positieve invloed op hun professionele ontwikkeling en werkbeleving. In het vo ervaart het personeel hier minder vaak een positieve invloed op (zie Figuur 9). Ook schoolleiders oordelen vaak positief over de invloed van interventies op de professionele ontwikkeling van het team. Dit zien we het sterkst in het po, waar 70% van de schoolleiders een positieve invloed ziet. Opvallend is dat schoolleiders vaker een positieve invloed verwachten op de werkdruk van personeel dan het personeel zelf.

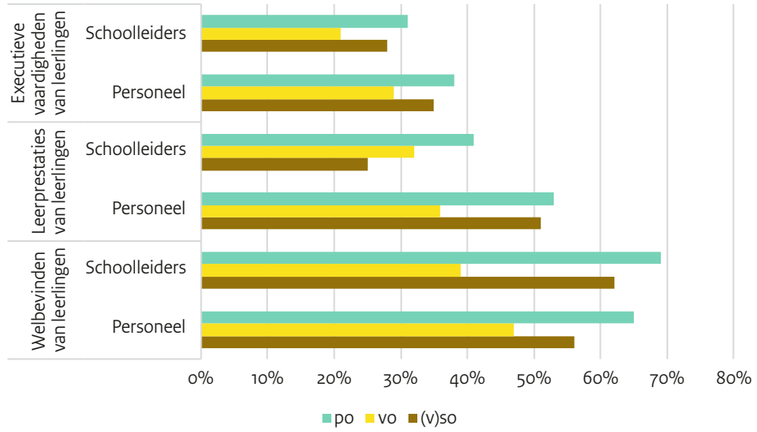

Figuur 8 In welke mate ervaren schoolleiders en personeel positieve ontwikkelingen als gevolg van interventies op ... (aandeel (zeer) veel, bron: Regioplan, 2022)

Figuur 9 In welke mate ervaren schoolleiders en personeel positieve ontwikkelingen als gevolg van interventies op … (aandeel (zeer) veel, bron: Regioplan, 2022)

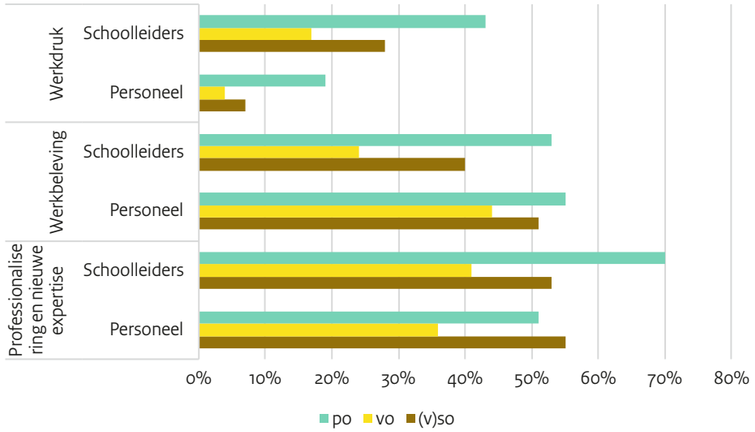

“Leerlingen én leerkrachten profiteren van extra vakken”

Wetenschap & techniek, muziek, judo en dans. Deze vakken krijgen de 147 kinderen van fusieschool Op ’t Hof - De Malsenburg in Tricht, met geld uit het NP Onderwijs.

De school besteedt het geld van het NP Onderwijs aan het inhuren van freelancers, die lesgeven in wetenschap & techniek, muziek, judo en dans. Het zijn vakspecialisten, die hun lessen volgens de school vol enthousiasme geven. De kinderen bloeien ervan op, laat de directeur van de school weten. Na schooltijd blijven ze bijvoorbeeld bij de piano staan om verder te kunnen spelen. Dat zorgt voor verbondenheid.

Het NP Onderwijs heeft ook voordelen voor de leraren. Er is meer tijd om van en met elkaar te leren en om andere projecten op te pakken. Een voorbeeld is de verbetering van het taalonderwijs. Doordat een vakspecialist judoles geeft, kan de leraar meer tijd besteden aan leesbevordering. Daar ligt de kracht van de leraar, en daar profiteren leerlingen van.

De school gebruikt het extra geld ook voor professionalisering. Leraren hebben met een externe trainer geleerd om beter samen te werken en afstemming te zoeken in de units op school. Ook hebben ze onderzoek gedaan naar zaken die niet lekker lopen. Daardoor is nu duidelijker waar ieders kracht ligt. En door de inzet van vakspecialisten kunnen leraren ook eens een kijkje nemen bij hun collega’s. Ook daar kan veel van geleerd worden.

Lees het hele verhaal op: https://www.nponderwijs.nl/actueel/nieuws/2022/01/27/tricht

3.4 Randvoorwaarden voor de uitvoering van NP Onderwijs

Voor de uitvoering van het programma gelden twee randvoorwaarden: de beschikbaarheid van voldoende, bekwaam personeel en de continuïteit van fysiek onderwijs. In hoeverre schoolsluitingen en een gebrek aan personeel de uitvoering van het programma in de weg staan, wordt daarom gevolgd in de implementatiemonitor.

Personeel

Personeel voelt zich goed toegerust – Het meeste onderwijspersoneel voelt zich (zeer) goed toegerust om interventies uit te voeren. In het po geeft 84% van het personeel dit aan, in het vo 82% en in het (v)so 80%. In alle sectoren heeft ook een aanzienlijk deel formele en/of informele professionaliseringsactiviteiten aangeboden gekregen om goed toegerust te zijn. Dit zien we met name in het po, waar 64% van het personeel formele en 78% van het personeel informele scholing aangeboden heeft gekregen. In het vo en (v)so gaat het om respectievelijk 46% en 59% (*formele scholing*) en 64% en 67% (*informele scholing*). Informele scholing is bijvoorbeeld intervisie of coaching, formele scholing is meestal een training of cursus. Schoolleiders zeggen dat hun personeel vooral wordt (bij)geschoold voor interventies gericht op het welbevinden van leerlingen. Ook (bij)scholing voor metacognitie en zelfregulerend leren komt relatief veel voor (zie Tabel 3).

Tabel 3 Top drie interventies waarvoor personeel wordt (bij)geschoold (bron: Regioplan, 2022)

PO	VO	(V)SO
Directe instructie (32%)	Metacognitie en zelfregulerend leren (39%)	Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (37%)
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (28%)	Feedback (34%)	Metacognitie en zelfregulerend leren (21%)
Metacognitie en zelfregulerend leren (24%)	Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (32%)	Directe instructie (19%)

Met name in de G5 is het gebrek aan personeel een knelpunt – Een groot deel van de scholen heeft behoefte aan extra personeel om interventies uit te voeren. Uit onderzoek van CentERdata[31] in oktober 2021 blijkt dat op po-scholen buiten de G5 door het NP Onderwijs circa 3.500 fte aan werkgelegenheid voor leraren is ontstaan. 11% (386 fte) van de ontstane werkgelegenheid was toen nog niet ingevuld. Ook voor het onderwijsondersteunend personeel ontstond werkgelegenheid buiten de G5: ongeveer 2.140 fte, waarvan 11,2% nog niet vervuld was.

In de G5 is door het NP Onderwijs iets meer dan 700 fte aan werkgelegenheid voor po-leraren ontstaan, waarvan 26% in oktober nog niet ingevuld kon worden. Dit is meer dan de 11% op scholen buiten de G5. Ook binnen de G5 zien we verschillen: de knelpunten zijn in Rotterdam, Almere en Amsterdam (circa 30%) aanzienlijk groter dan in de gemeente Utrecht (16%). Het NP Onderwijs heeft het totale tekortpercentage in de G5 licht verhoogd. Ook voor onderwijsondersteunend personeel is in de G5 werkgelegenheid ontstaan: ruim 830 fte, waarvan zo'n 19% nog niet vervuld kon worden.

Uitdaging om personeel te vinden – Ook uit het *Verdiepend Implementatieonderzoek NP Onderwijs* blijkt dat het op veel scholen een uitdaging is om voldoende personeel te vinden voor de uitvoering van interventies. Dat geldt vooral voor het (v)so: 64% van de schoolleiders geeft aan dat dit hen (zeer) veel moeite heeft gekost, ten opzichte van iets minder dan de helft van de schoolleiders in het po en vo. In het po en vo zien we dit vooral bij scholen met een relatief hoge achterstandsscore. Dat geldt ook voor po-scholen in (zeer) stedelijke regio's en po-scholen in het zuiden van Nederland. In gesprekken met leraren en schoolleiders wordt dit beeld bevestigd. Een deel geeft daarbij aan dat het met name lastig is dat scholen in elkaars 'vijver' lijken te vissen.

Toch slagen veel scholen er in om de werkgelegenheid die ontstaat door het NP Onderwijs in te vullen, blijkt ook uit gegevens van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).[32] In het po nam de werkgelegenheid tussen oktober 2020 en oktober 2021 met 4,5 duizend fte toe. Dat is meer dan in voorgaande jaren[33], en hangt waarschijnlijk samen met de inzet van extra personeel door het NP Onderwijs. Zo zetten veel scholen onderwijsassistenten in of geven ze instructie in kleine groepen. We zien in het po vooral een toename van het onderwijsondersteunend personeel (3,7 duizend fte). In het vo groeide het personeel tussen oktober 2020 en oktober 2021 met 2,5 duizend fte. Ook dat is meer dan in voorgaande jaren. In het vo steeg het onderwijsgevend personeel met 1,4 duizend fte, terwijl het onderwijsondersteunend personeel met 1,1 duizend fte toenam.

31 Zie voor meer informatie over dit onderzoek: https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstuken/2021/12/14/kamerbrief-leraren-en-onderwijsarbeidsmarkt-2021
32 Dit zijn gegevens over het personeel in loondienst.
33 Tussen 2019 en 2020 nam de werkgelegenheid in deze sector in totaal met duizend fte toe.

Meer mobiliteit dan in eerste coronajaar – In het eerste coronajaar daalde de mobiliteit van leraren in het bao van 9,1% in 2019 naar 7,3% in 2020. Leraren wisselden dus minder vaak van school. In het tweede coronajaar nam de mobiliteit echter weer licht toe, tot 8%. In het vo gaat het om een daling van 4,9% in 2019 naar 4,4% in 2020. In 2021 is ook hier weer een lichte stijging naar 4,8%. Kijken we meer in detail naar de situatie in de G5, dan valt op dat de G5 al enkele jaren op rij netto po-leraren verliest aan scholen buiten de G5. In het vo zien we tussen 2018-2021 juist een kleine netto-instroom. Ook valt op dat het aandeel leraren dat van school wisselt, stijgt met de achterstandsscore van de school. Dit zien we zowel in het po als in het vo, en is constant door de jaren heen. Dat geldt ook voor de uitstroom van leraren.

"Het lerarentekort was al groot"

Het Reynaertcollege heeft bijna alle mensen kunnen aantrekken die nodig zijn om het schoolprogramma uit te voeren. Gemakkelijk was dat niet in Zeeland, waar docenten van elders niet graag naartoe trekken. Ook docenten uit Vlaanderen zijn niet meer makkelijk aan te trekken.

Met traditionele werving vond het Reynaertcollege niet alle benodigde mensen. Dat lukte wel door netwerken in Zeeland en Vlaanderen aan te spreken, via-via te werven, zij-instromers aan te stellen en oud-leerlingen in te huren. Ook in tijden van schaarste zet je niet zomaar iedereen voor de klas, maar de school is wel sneller geneigd om te kijken of mensen uit andere hoeken geschikt zijn voor het onderwijs. Dat heeft op het Reynaertcollege geleid tot een paar succesvolle matches.

Lees het hele verhaal op:
https://www.nponderwijs.nl/actueel/nieuws/2022/01/27/reynaertcollege

Inhuur derden

Externe inhuur vaak beperkt zichtbaar – Voor de uitvoering van het NP Onderwijs kunnen scholen externe partijen inschakelen. Veel scholen doen dit, maar vaak slechts voor een beperkt deel van het programma: 69% van de po-scholen, 76% van de vo-scholen en 66% van de (v)so-scholen schakelt voor minder dan een kwart van het programma een externe partij in.

Het gaat om partijen die personeel trainen, het schoolteam ondersteunen of (extra) lessen aan leerlingen geven (zie Tabel 4). In het vo worden externe partijen ook relatief vaak ingeschakeld voor huiswerkbegeleiding of voor interventies gericht op het welbevinden van leerlingen. Dit is niet per definitie een commerciële partij. Er wordt veel samengewerkt met andere maatschappelijke partners, zoals kinderopvang en bibliotheken of met partijen voor sport en cultuur. In het po werkt 9% van de scholen samen met de kinderopvang of bso.

Er zijn ook scholen die géén gebruik maken van externe inhuur. In het v(s)o is het aandeel dat dit aangeeft het hoogst: een kwart van de schoolleiders geeft aan geen gebruik te maken van externe inhuur voor het NP Onderwijs. In het po geldt dit voor 20% van de schoolleiders en in het vo voor 13%.

Tabel 4 Top 3 diensten en ondersteuning aangeboden door externe partijen (Regioplan, 2022)

	PO	VO	(V)SO
Professionalisering van leraren en delen expertise	72%	56%	65%
Ondersteuning schoolteam	54%		48%
(Extra) lessen voor leerlingen	49%	50%	46%
Huiswerkbegeleiding		47%	

Tevreden over externe partijen - Scholen zijn over het algemeen positief over de inzet van externe partijen. In het po is 84% van de schoolleiders (zeer) positief, in het vo 70% en in het (v)so 73%. Ze waarderen de expertise van externen, hun betrokkenheid bij de leerlingen en de prettige onderlinge samenwerking.

Schoolsluitingen en lesuitval

Continuïteit onderwijs aandachtspunt – De afgelopen maanden ontvingen wij veel signalen dat scholen, vanwege coronabesmettingen en quarantaineverplichtingen bij het personeel en leerlingen, de deuren tijdelijk moesten sluiten of klassen naar huis moesten sturen. Voor de lessen die wel doorgingen, gold dat soms een deel van de leerlingen niet aanwezig was of dat de les niet gegeven kon worden door dezelfde leraar.

Uit gegevens van het *Meldpunt Schoolsluitingen*[34] blijkt dat het aantal gesloten po-scholen begin november 2021 fors steeg. Op het hoogtepunt, eind november, waren er in het po ruim 50 scholen gesloten, waardoor ruim 10.000 leerlingen thuis zaten. Wel hebben bijna alle leerlingen afstandsonderwijs gekregen. Ook in januari liep het aantal gesloten po-scholen weer op, naar ruim 30. Het aantal gesloten vo-scholen bleef tot eind vorig jaar beperkt, maar ook in deze sector zien we in de loop van januari een stijging van het aantal gesloten scholen. In totaal liep het aantal gesloten vo-scholen in de loop van deze maand op naar ruim 40, waardoor meer dan 30.000 leerlingen thuis zaten. Ook deze leerlingen kregen voor het grootste deel afstandsonderwijs.

Kijken we naar lesuitval vanwege coronagerelateerde aspecten[35], dan zien we dat een groot deel van de scholen de afgelopen periode te maken kreeg met lesuitval. Uit Tabel 5 blijkt dat de gemiddelde kans op lesuitval tussen september 2021 en februari 2022 fors uiteenloopt.[36] Met name vanaf november zien we een toename van de kans op lesuitval.

Tabel 5 De kans op lesuitval bij iedere afdeling of ieder leerjaar binnen één vestiging per sector en per peilingsweek (Oberon, 2021 en Oberon, 2022)

Peilingsweek	13 t/m 17 september 2021	4 t/m 8 oktober 2021	8 t/m 12 november 2021	6 t/m 10 december 2021	10 t/m 14 januari 2022	7 t/m 11 februari 2022
Basisonderwijs	6%	2%	13%	18%	9%	24%
Speciaal basisonderwijs	3%	2%	11%	23%	11%	21%
Speciaal onderwijs	14%	4%	32%	58%	39%	62%
Voorgezet speciaal onderwijs	11%	22%	50%	55%	52%	67%
Voortgezet onderwijs	18%	19%	54%	69%	69%	84%

Toename hectiek in en om de klas – Wat bovenstaande cijfers niet weergeven, zijn de gevolgen van deze periode. Het kan voor scholen in deze situatie bijvoorbeeld lastiger zijn om het NP Onderwijs uit te voeren. In gesprekken met schoolleiders wordt dit bevestigd. Uit het *Verdiepend Implementatieonderzoek* blijkt bovendien dat scholen er geregeld voor moeten kiezen om het personeel voor het NP Onderwijs in te zetten in het reguliere onderwijsproces. In dit licht is het hoopgevend dat de scholen die eind januari meededen aan dit onderzoek behoorlijk positief zijn over de uitvoering van het programma.

34 Deze informatie betreft slechts de schoolsluitingen die door de school zelf zijn gemeld bij het meldpunt.
35 O.a. thuisquarantaine van een klas en/ of leraar, verkoudheidsverschijnselen van een leraar of een leraar in afwachting van een testuitslag.
36 Het percentage laat de kans zien op lesuitval bij iedere afdeling of ieder leerjaar binnen één vestiging.

3.5 Verantwoording en besteding algemene programmagelden

Meerderheid schoolleiders verwacht meer dan driekwart middelen te besteden - Schoolleiders verwachten een ruime meerderheid van het geld voor dit jaar ook dit schooljaar te besteden (zie Tabel 6). In het po zegt 70% van de schoolleiders meer dan 75% van de middelen te besteden. In het (v)so denkt 58% van de schoolleiders dat dit lukt. Vooral in het noorden van Nederland verwachten po-schoolleiders het geld grotendeels te besteden. In het zuiden zijn schoolleiders minder optimistisch.

Het aandeel schoolleiders dat verwacht minder dan de helft van de middelen te besteden, is in alle sectoren beperkt. Aan de andere kant geeft circa 1 op de 5 schoolleiders in het po aan 100% van alle middelen voor dit schooljaar te besteden. In het (v)so geeft 17% van de schoolleiders dit aan, in het vo 15%.

Tabel 6 Percentage NP Onderwijsmiddelen voor dit schooljaar dat (naar verwachting) dit schooljaar wordt besteed (bron: Regioplan, 2022)

	PO	VO	(V)SO
<25%	0%	1%	3%
25-50%	6%	8%	8%
50-75%	24%	26%	31%
>75%	70%	65%	58%

Besturen werken aan jaarverslag - Schoolbesturen schrijven nu hun jaarverslag voor 2021. Daarin staat of er schoolscans zijn gemaakt, welk soort interventies scholen kiezen, hoe ouders en leraren bij de plannen betrokken zijn en of scholen de vereiste instemming hebben gekregen voor hun schoolprogramma. Ook geven ze in het jaarverslag aan hoeveel is besteed aan Personeel Niet In Loondienst (PNIL), gaan ze in op de eerste resultaten en verantwoorden ze zich over de besteding van het geld uit het NP Onderwijs. Dit wordt door het bestuur voor iedere school ingevuld. Schoolbesturen hebben tot 1 juli om het jaarverslag op te stellen. De resultaten worden in de volgende voortgangsrapportage gedeeld.

3.6 Uitvoering NP Onderwijs door gemeenten

Meerderheid gemeenten werkt aan plannen – Ook gemeenten werken aan de uitvoering van het NP Onderwijs. Drie kwart van de gemeenten maakt concrete plannen of is gestart met de uitvoering van de plannen. Daarbij werken ze vaak samen met het onderwijs. Veel gemeenten betrekken ook de voorschoolse educatie bij hun plannen.

De meeste gemeenten kiezen voor activiteiten die aansluiten bij hun 'traditionele' taken. De nadruk ligt op activiteiten voor zorg en welzijn in de school (94% bij gemeenten met concrete plannen of bezig met de uitvoering). Ook investeren deze gemeenten in het bevorderen van regionale of lokale samenwerking (76%) en in maatregelen om leervertragingen in te lopen (74%). Ze kiezen vaak voor deze activiteiten vanwege goede ervaringen met de interventies, binnen de gemeente of bij samenwerkingspartners. Gemeenten werken samen met een groot aantal partijen, zoals de buitenschoolse opvang, bibliotheken, jongerenwerk, partijen in de jeugdgezondheid en andere maatschappelijke partijen (sport, cultuur etc.). Een deel van de gemeenten heeft plannen voor specifieke groepen leerlingen, zoals leerlingen met psychische problematiek (77%) of problemen met hun welbevinden (89%).

Meeste besturen hebben contact met gemeente – Schoolbesturen bevestigen de samenwerking met gemeenten: ruim 80% van de schoolbesturen heeft contact met de gemeente(n) over de inzet van geld uit het NP Onderwijs. De meeste schoolbestuurders waarderen het contact, maar vinden dat het soms lang duurt voordat er concrete plannen zijn. Schoolbestuurders zijn juist positief over de mate waarin gemeenten openstaan voor ideeën van besturen en scholen.

Schoolbesturen die (nog) geen contact hebben, geven hiervoor als reden dat de gemeente direct contact heeft met de scholen. Ook zijn sommige gemeenten hier om diverse redenen nog niet aan toegekomen.

"We weten hier van elkaar waar onze kracht ligt"

In het Limburgse Landgraaf werken scholen, gemeenten en ketenpartners samen aan een duurzame inzet van geld uit het NP Onderwijs.

De gemeente heeft daarvoor eerst de behoeften in de gemeente geïnventariseerd: bij de scholen, schoolmaatschappelijk werkers, hulpverleners en andere ketenpartners. Vervolgens heeft de gemeente bekeken welke interventies de scholen willen toepassen. De gemeente onderzocht vervolgens hoe ze scholen konden helpen en elkaar konden versterken. Daarbij hielp het dat de gemeente al voor de pandemie was gestart met een nieuwe lokale educatieve agenda, waar de interventies goed op konden aansluiten. Daarbij trekt de gemeente samen op met de scholen: er wordt voortdurend bij elkaar getoetst waar iedereen mee bezig is, en de gemeente en scholen weten van elkaar waar ieders kracht ligt.

Welbevinden is de rode draad in Landgraaf. De gemeente investeert in de sociaal-emotionele leerlijn van leerlingen en het pedagogisch klimaat, taalstimulering, het aanbod van spel en cultuur in de pauze en tussenschoolse opvang, voorleesbevordering met meer ouderbetrokkenheid en het aanpakken van angst en somberheid. Scholen hebben per locatie aangegeven wat voor hen van belang is.

Lees het hele verhaal op: https://www.nponderwijs.nl/actueel/nieuws/2022/02/03/landgraaf

3.7 Uitvoering Caribisch Nederland

Het NP Onderwijs is er ook voor Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). Op deze eilanden zijn samen 15 scholen: 12 po-scholen en 3 vo-scholen, waarvan 1 school met een mbo-afdeling. De scholen in Caribisch Nederland hebben de aankondiging van en instructie over het NP Onderwijs later ontvangen dan scholen in Europees Nederland, namelijk in april 2021. De verlenging van de duur van het NP Onderwijs geldt ook voor de scholen in Caribisch Nederland. Om een beeld te krijgen van de uitvoering van het programma in Caribisch Nederland, zijn er vier interviews gehouden met schoolleiders op scholen in Caribisch Nederland.

Situatie op scholen verschilt sterk van elkaar - De impact die de coronapandemie heeft gehad op de scholen verschilt sterk per eiland. Sommige scholen zijn tijdens de pandemie niet gesloten, terwijl andere scholen veel te maken hebben gehad met schoolsluitingen en lesuitval.

Ook de manier waarop de plannen in het kader van het NP Onderwijs tot stand zijn gekomen, verschilt. Wel is het merendeel van de scholen ondersteund door een adviesbureau. Het bureau hielp bij het opstellen van de plannen en het bepalen van interventies.

Een schoolleider op Sint Eustatius geeft verder aan een enquête gehouden te hebben onder leerlingen, leraren en ouders om te vragen waar zij behoefte aan hebben. Een andere schoolleider geeft aan dat er gekeken is waar de nood het hoogst was. Dit betrof het verminderen van de werkdruk onder leerlingen en leraren. Ook de uitvoering van het programma verschilt: twee van de vier scholen zijn begonnen met het uitvoeren van interventies. De twee overige scholen geven aan nog niet begonnen te zijn met de uitvoering. Op één school is een adviesbureau nog bezig met het uitwerken van de plannen. Ook de andere schoolleider geeft aan dat de planvorming nog niet is afgerond. Deze scholen noemen met name het gebrek aan tijd om de plannen uit te werken als knelpunt. Ook kost het tijd om een bestemming voor het geld te vinden. De scholen die zijn begonnen met het uitvoeren van interventies zijn positief over de eerste effecten die zij merken.

3.8 Ondersteuning door OCW

Menukaart en stappenplan schoolscan vaak gebruikt – Het ministerie van OCW heeft steun georganiseerd voor scholen. Het ontwikkelde onder andere een stappenplan voor de schoolscan, en organiseert regelmatig webinars. Ook beantwoordt een helpdesk vragen van scholen en is er een website en een nieuwsbrief.

Vrijwel alle scholen gebruikten de menukaart met bijbehorende praktijkkaarten. Ook het stappenplan voor het uitvoeren van de schoolscan wordt in het po (90%), vo (93%) en (v)so (93%) veel gebruikt. Schoolleiders zijn overwegend positief over deze hulpmiddelen. Wel zijn door (v)so-scholen, het praktijkonderwijs en door scholen met praktijkgericht vmbo kanttekeningen geplaatst bij de toepasbaarheid van de menukaart op deze scholen. Zo staan sommige interventies niet als evident op de menukaart, terwijl schoolleiders wel positief zijn over (de werking van) deze interventies. Veel schoolleiders gebruikten ook het document 'Succesfactoren voor een effectief schoolprogramma', de FAQ's op de NP Onderwijs-website en de webinars.

In alle sectoren maken schoolleiders slechts in beperkte mate gebruik van de helpdesk en advieslijn.

Vragen over arbeidsmarkttoelage en budget – In het schooljaar 2021-2022[37] zijn door de helpdesk van het NP Onderwijs 744 *calls* afgehandeld. De vragen die aan de helpdesk zijn gesteld, gingen met name over:

- de arbeidsmarkttoelage;
- de besteding van de middelen;
- het budget per leerling waar de scholen, gemeenten of samenwerkingsverbanden op konden rekenen.

Expertondersteuning voor scholen - Naast de helpdesk is er ook expertondersteuning beschikbaar voor scholen. Scholen kunnen gebruik maken van de bestaande ondersteuningsprogramma's 'Goed Worden Goed Blijven plus' in het po en kunnen, met cofinanciering, gebruik maken van het programma 'Leren Verbeteren' in het vo. De helpdesk van het NP Onderwijs heeft daarnaast de organisatorische ondersteuningsbehoefte van scholen in kaart gebracht, door telefonische enquêtes af te nemen onder een steekproef van 100 scholen met een potentiële hulpvraag. In deze steekproef zitten scholen die in het *Eerste deelonderzoek Implementatiemonitor NP Onderwijs* aangaven een organisatorische ondersteuningsbehoefte te hebben. Ook scholen met extra uitdagingen zijn betrokken.

Zo'n 26% van deze scholen geeft aan behoefte te hebben aan organisatorische ondersteuning bij het NP Onderwijs. Onder de scholen met extra uitdagingen is geen grote behoefte gebleken aan intensieve expertondersteuning in de school. Scholen hebben in deze fase vooral behoefte aan ondersteuning bij de uitvoering en implementatie van het programma en de monitoring van de voortgang. Ze willen vooral een 'kritische vriend' of een coördinator in de school. Ook geven scholen aan dat een online platform kan helpen om goede voorbeelden tussen scholen uit te wisselen en expertise te delen. Tot slot geven scholen aan behoefte te hebben aan tijdige en heldere kaders en tijdige informatie per fase van het NP Onderwijs. Deze signalen zijn opgepakt. Zo wordt met de Kenniscommunity voorzien in een online platform waar goede voorbeelden worden gedeeld. Aansluitend op de behoefte aan een 'kritische vriend' en om onderling ervaringen uit te wisselen, wordt een NP Onderwijsdag voor scholen georganiseerd.

Ondersteuning voor gemeenten - Het NP Onderwijs vraagt ook veel van gemeenten, zeker van gemeenten met een laag inwoneraantal en met veel leerlingen met een risico op achterstanden. Aan kleine gemeenten die een substantieel aantal leerlingen met een verhoogd risico op onderwijsachterstanden hebben, is ondersteuning aangeboden bij de uitvoering van het NP Onderwijs. Een team van experts kan deze gemeenten helpen bij het maken, verder uitwerken, uitvoeren of evalueren van plannen, met recente wetenschappelijke inzichten en actuele kennis over onderwijs(achterstanden), gelijke kansen en samenwerkingsvraagstukken. De ondersteuning is op maat en kan meer of minder intensief worden vormgegeven. Circa 30 gemeenten verspreid door het hele land ontvangen op dit moment een vorm van ondersteuning.

Verbinding Gelijke Kansen Alliantie - In het kader van het NP Onderwijs wordt ook de verbinding gelegd met de meerjarige agenda's van gemeenten binnen de *Gelijke Kansen Alliantie*, waarmee gemeenten de lokale opgave rondom kansengelijkheid beschrijven en een actieplan afspreken met onderwijs en maatschappelijke partners in de lokale situatie. In de komende jaren worden de 50 bestaande agenda's verder ontwikkeld. Ook wordt het aantal deelnemende gemeenten vergroot van 50 naar 100. De 50 bestaande GKA-gemeenten hebben inmiddels een aanvulling gemaakt op de GKA-agenda in het kader van het NP Onderwijs. Ook zijn er 10 nieuwe gemeenten toegetreden. Op korte termijn volgen nog eens 40 gemeenten.

37 Dit betreft de periode tot en met januari 2022.

4 Specifieke financiële regelingen en subsidieregelingen

4.1 Specifieke financiële regelingen en subsidieregelingen

Toelichting - Alle scholen in het funderend onderwijs krijgen per leerling aanvullende bekostiging om het NP Onderwijs uit te voeren. De hoogte van dat bedrag hangt af van de leerlingpopulatie en het schooltype. In het vorige hoofdstuk zijn we ingegaan op de interventies die met dit geld worden uitgevoerd. Daarnaast zijn er in het kader van het NP Onderwijs een aantal specifieke financiële regelingen en subsidies, zoals de arbeidsmarkttoelage, de subsidie inhaal- en ondersteuningsprogramma's, de regelingen voor ondersteuning van eindexamens en eindexamenleerlingen, de subsidieregeling capaciteitentesten, de subsidie heterogene brugklassen en de regeling voor thuiszitters.

Dit hoofdstuk – In dit hoofdstuk gaan we in op de bovenstaande regelingen. Voor elk van de regelingen wordt in beeld gebracht wat bekend is over het gebruik van de regeling en de ervaringen van gebruikers.

4.2 Bekostigingsregeling voor de arbeidsmarkttoelage

Bekostigingsregeling arbeidsmarktoelage - Scholen staan voor een grote opgave om leervertragingen door de coronapandemie in te halen. Op scholen met een groter risico op onderwijsachterstanden is deze uitdaging nog groter. Deze scholen hebben veel last van het lerarentekort: het verloop van personeel is hoger en scholen krijgen vacatures moeilijker vervuld. Met de regeling voor de arbeidsmarktoelage kunnen deze scholen hun personeel daarom extra belonen. De toelage is bedoeld om het werken op scholen met een hogere achterstandsscore aantrekkelijker te maken en zo het herstel van kansengelijkheid te bevorderen.

De arbeidsmarkttoelage heeft een looptijd van twee schooljaren. Scholen en personeel zijn voor aanvang van het schooljaar 2021-2022 geïnformeerd welke vestigingen in aanmerking komen en welke bedragen zij zullen ontvangen. De tweede voortgangsrapportage valt midden in de uitvoering van de arbeidsmarkttoelage in het eerste schooljaar. Het is daarom nog te vroeg om uitspraken te doen over de effecten van de toelage. Wel bieden de resultaten van een eerste enquête onder besturen, schoolleiders en onderwijspersoneel ons meer inzicht in de ervaringen tot dusver.

Besluitvorming

Meeste besturen hebben besluitvorming afgerond – Een ruime meerderheid van de besturen (87%) heeft de besluitvorming met zeggenschapsorganen afgerond. 6% van de besturen is nog in gesprek en verwacht het overleg in het eerste kwartaal af te ronden. Schoolleiders bevestigen dit beeld. Het merendeel heeft de besluitvorming met instemming van de personeelsgeleding van de medezeggenschap afgerond, zoals voorgeschreven in wet- en regelgeving. Een klein deel van de besturen (11%) heeft de besluitvorming via afwijkende overlegstructuren afgerond, bijvoorbeeld omdat het bestuur geen gemeenschappelijke medezeggenschapsraad heeft[38] of omdat er een iets afwijkende overlegstructuur is.

Gemiddelde toelage 8% van salaris - Veruit de meeste besturen (85%) voeren de regeling uit zoals bedoeld: het personeel van de aangewezen vestigingen ontvangt een aanvulling op hun beloning. Slechts 10% doet dit niet. Zij besteden een klein of groot deel aan een toelage voor personeel op andere vestigingen binnen het bestuur, die niet in aanmerking komen voor de toelage. Het merendeel van de besturen is gestart met het uitkeren van de toelage. De meeste besturen (82%) doen dit via een vast percentage boven op het salaris. Gemiddeld is dit 8%, conform de inschatting vooraf. In 7% van de gevallen gaat het om een vast bedrag per personeelslid. Gemiddeld komt dit bedrag uit op € 1.350.

38 Bijvoorbeeld als er één school onder een bestuur valt.

Ervaringen van bestuurders, schoolleiders en personeel

Uiteenlopende reacties op toelage – Bestuurders zijn verdeeld over de arbeidsmarkttoelage. Ruim een derde van de bestuurders is (zeer) tevreden over de regeling, maar bijna de helft is (zeer) ontevreden. De ontevredenheid is het hoogst over de looptijd (61% (zeer) ontevreden) en de selectie van vestigingen (57% (zeer) ontevreden). Bestuurders zijn minder vaak ontevreden over de hoogte van toelage (19% (zeer) ontevreden) en het voorstel om de toelage evenredig te verdelen over alle functiecategorieën (17% (zeer) ontevreden).

Schoolleiders zijn vaak positiever over het uitgangspunt dat de toelage bedoeld is voor al het personeel op scholen met een hoge achterstandsscore. Een ruime meerderheid van de schoolleiders vindt dit (zeer) positief (80%). Schoolleiders zijn ongeveer net zo ontevreden over de looptijd van de regeling als bestuurders.

Schoolleiders positiever dan bestuurders – 56% van de bestuurders verwacht geen effect op de overweging van personeel om op school te blijven werken. 11% gelooft dat dit in (zeer) sterke mate of in redelijk sterke mate een effect kan zijn van de regeling. De verwachtingen over de effectiviteit bij het werven van nieuw personeel zijn nog iets lager: 61% verwacht geen effect, terwijl 8% gelooft dat dit in (redelijk) sterke mate een effect kan zijn. Schoolleiders zijn positiever over de ingeschatte effecten: 40% verwacht een (zeer) groot effect op de overweging van het personeel om op dezelfde school te blijven werken. Nog eens 24% verwacht noch een groot, noch een klein effect. Tot slot verwacht 36% een (zeer) groot effect op de mogelijkheden om nieuw personeel aan te trekken, en nog eens 31% van de schoolleiders verwacht hier noch een groot, noch een klein effect op.

Van de personeelsleden verwacht 28% een (zeer) groot effect op hun eigen overweging om op dezelfde school te blijven werken. Nog eens 17% verwacht noch een groot, noch een klein effect. Merk hierbij op dat een overgrote meerderheid waarschijnlijk van plan is om op dezelfde school te blijven werken. In dit geval zal de toelage geen effect hebben. Het gaat er dan ook om dat de toelage een effect heeft op de (kleine) groep personeelsleden, die wel overweegt om hun school te verlaten.

Schoolleiders verwachten vaak ook positieve effecten op de werkdruk van het personeel: 45% verwacht een groot tot zeer groot effect. Onderwijspersoneel verwacht vooral effect op hun werktevredenheid (33% verwacht een groot tot zeer groot effect) en op hun overweging om in het onderwijs te blijven werken (34% verwacht een groot tot zeer groot effect). Schoolleiders (13%) en onderwijspersoneel (17%) verwachten minder vaak een effect op het aantal uur dat personeel wil werken.

Communicatie en ondersteuning

Kwart besturen benut arbeidsmarkttoelage bij werving – Besturen gebruiken verschillende kanalen om hun personeel te informeren over de arbeidsmarkttoelage. Meestal doet de schoolleider dat via een mondelinge toelichting (52%). 45% van de besturen stuurde een gerichte e-mail aan het personeel en 19% heeft een aparte post op het salarisafschrift. Circa een kwart van de besturen is van plan om de arbeidsmarkttoelage te noemen bij de werving van nieuw personeel. 11% geeft aan dit nog niet te weten, terwijl 63% dat niet van plan is.

Informatievoorziening wordt positief beoordeeld – Het ministerie van OCW ondersteunt besturen, schoolleiders en onderwijspersoneel met vragen over de (uitwerking van de) arbeidsmarkttoelage. Verder staat op de website van het NP Onderwijs informatie en hebben de PO-Raad en de VO-raad een richtlijn opgesteld voor het maken van afspraken met de PMR of PGMR. Zo'n 80% van de bestuurders heeft wel eens een bron over de toelage geraadpleegd. Ze zijn daar positief over: 90% vindt de gezochte informatie.

4.3 Subsidie inhaal- en ondersteunings-programma's

Ruim 7.000 po-aanvragen en 1.200 vo-aanvragen gehonoreerd – Vooruitlopend op het NP Onderwijs is de subsidie 'Inhaal-en ondersteuningsprogramma's' twee keer opnieuw opengesteld voor het po en vo. Veel scholen hebben in het schooljaar 2020-2021 gebruik gemaakt van deze subsidie. De subsidieregeling gaat uit van een bedrag van € 900,- per leerling. Scholen kunnen subsidie aanvragen voor maximaal 10% van hun leerlingen, en scholen met een positieve achterstandsscore voor maximaal 20% van hun leerlingen. Scholen zijn vrij om de inhaal- en ondersteuningsprogramma`s zelf in te richten en om te bepalen welke leerlingen eraan kunnen deelnemen. In totaal zijn ruim 7.000 aanvragen in het po en 1.200 aanvragen in het vo gehonoreerd.

Extra ondersteuning voor leerlingen – De meeste po- en vo-scholen organiseerden extra ondersteuning via de regeling. Doel is dat leerlingen vertragingen inhalen, kunnen doorstromen en/of hun diploma kunnen halen. Scholen organiseerden de extra ondersteuning onder of na schooltijd. Vo-scholen boden vaak bijlessen of huiswerkbegeleiding. Dat werd vaak verzorgd door een externe partij. Het po koos vaak voor *pre-teaching, remedial teaching* en het vrijspelen van de groepsleerkracht. Die kan met kleine groepjes of individuele leerlingen werken en extra uitleg geven aan leerlingen. De nadruk lag zowel in het po als vo met name op het inlopen van leervertragingen. Soms werd ook extra hulp gegeven om het sociaal-emotioneel functioneren en welbevinden van leerlingen te verbeteren. Een enkele keer lag de nadruk op (het aanleren van) studievaardigheden. Scholen combineerden de extra ondersteuning vaak met aanvullende interventies, zoals de aanschaf van extra materiaal om - soms ook digitaal - onderwijs op maat te geven, of om leerlingen spelenderwijs taal en rekenen te leren. Ook werden leraren op sommige scholen getraind in het gebruik van deze materialen.

Ondersteuning op maat belangrijk – Vrijwel alle scholen denken dat leerlingen vertragingen kunnen inhalen of dat verdere vertraging door extra ondersteuning voorkomen kan worden.[39] Dit is mogelijk, doordat leerlingen 'op maat' extra uitleg, *pre-teaching, remedial teaching*, bijles of huiswerkbegeleiding krijgen, in kleine groepjes of individueel. Dat zorgt ervoor dat de motivatie van leerlingen toeneemt, zij de studiestof beter begrijpen en dat het contact met de leraar wordt hersteld. Hierdoor kunnen leerlingen weer met de reguliere instructie meedoen. Dit moet er uiteindelijk voor zorgen dat ontstane vertragingen worden ingehaald en dat verdere vertraging wordt voorkomen.

Voorwaarden voor de effectiviteit van de extra ondersteuning zijn volgens scholen de deskundigheid en beschikbaarheid van leraren, de motivatie en deelname van leerlingen en de mogelijkheid tot fysiek onderwijs. Deze voorwaarden worden bij vrijwel alle programma's als essentieel gezien.

39 Bruijn, A. de, Sincer, I., Turkeli, R., Meeter, M., Ehren, M. (2021). *Theory of change inhaal-en ondersteuningsprogramma's om leerachterstanden te remediëren: aanvragen PO en VO uit de tweede tranche van de subsidieregeling i.v.m. COVID-19. DEELSTUDIE 1/A*, november 2021. VU LEARN.

4.4 Ondersteuning eindexamens

Extra ondersteuning aan examenkandidaten - In 2021 hebben scholen en vavo-instellingen geld gekregen voor de extra ondersteuning van examenkandidaten bij de voorbereiding op het eindexamen. Hiervoor is €37 miljoen uitgekeerd via de regeling 'Bijzondere en aanvullende bekostiging eindexamens vo 2021'. Scholen hadden vrijheid in de besteding van het geld, zodat die past bij de eigen onderwijssituatie en de behoefte van examenkandidaten. Informatie over de besteding van het geld is verzameld via het *Verdiepend Implementatieonderzoek NP Onderwijs*. In totaal hebben 473 schoolleiders de vragenlijst ingevuld, waarvan 30 vavo-instellingen.

Bijna alle scholen en instellingen hebben hun examenkandidaten extra ondersteuning geboden. Op 9 van de 10 scholen en instellingen is het beschikbaar gestelde geld hiervoor aangewend. Op 70% van de scholen en instellingen was de extra ondersteuning voor alle examenkandidaten beschikbaar. Scholen en instellingen hebben daarnaast gerichte ondersteuning geboden aan examenkandidaten met cognitieve vertragingen (33%) of leerlingen met sociaal-emotionele problemen (19%).

De meeste scholen en instellingen (78%) zetten extra (eigen) personeel in als ondersteunende activiteit. Ook is relatief veel gebruik gemaakt van meer individuele begeleiding (51%), externe ondersteuning (49%), meer onderwijstijd (38%) en bijlessen (33%). Circa drie kwart van de scholen en instellingen vindt dat het geld (zeer) effectief was om examenkandidaten goed voor te bereiden op hun examens. Andere scholen en instellingen geven aan hier neutraal in te staan (17%) of dit niet te weten (7%). Bijna alle scholen en instellingen vonden het geld toereikend om de voorbereiding op het examen te intensiveren. Dit percentage ligt hoger in het (speciaal) voortgezet onderwijs (91%) dan in het vavo (74%). Ruim 6 op 10 scholen en instellingen heeft al het geld besteed, 16% een deel en 21% van de scholen en instellingen weet dit niet.

Scholen en instellingen zijn ook gecompenseerd voor het extra werk dat zij moesten leveren door de aanpassing van het eindexamen in dit jaar. Ze konden onder meer een vergoeding krijgen voor het aantal leerlingen dat een extra herkansing deed. De inspectie onderzoekt de vergoeding voor de extra (tweede) herkansing op basis van een steekproef. De resultaten worden dit voorjaar gepubliceerd.

4.5 Extra hulp in de klas

Extra hulp in de klas gemonitord - De regeling 'Extra hulp voor de klas' is in december 2020 gepubliceerd en liep tot 31 december 2021. De regeling bood extra hulp en ondersteuning om het onderwijs te continueren tijdens de coronapandemie, om vertragingen bij leerlingen te voorkomen en te verhelpen.[40] De resultaten van de regeling zijn gemonitord en de eindrapportage van het onderzoek is begin maart 2022 opgeleverd.

Extra personeel ingezet – Het geld is in het po, vo, mbo en hbo vooral gebruikt om het primaire proces op school door te laten gaan. Besturen en instellingen hebben daarvoor extra leraren/docenten, onderwijsassistenten en instructeurs ingezet, gericht op het continueren van het onderwijs. In het po en vo zijn, door het lerarentekort, vaker onderwijsassistenten ingezet dan was gepland. Iets meer dan de helft van de po- en vo-besturen heeft door de regeling blijvend nieuw personeel aangenomen.

De meeste scholen en instellingen hebben het beschikbare geld bijna volledig besteed. Wel zijn er, in vergelijking met de oorspronkelijke plannen, soms verschillen in de uiteindelijke verdeling van het geld over de bestedingsdoelen.

De regeling heeft in het po en vo niet geleid tot meer regionale samenwerking, doordat de deelnemers weinig meerwaarde zagen in een regionale aanvraag. Besturen huurden ook niet gezamenlijk medewerkers in, maar huurden zelf extra medewerkers in. Ook tussen scholen binnen het eigen bestuur zijn extra medewerkers niet uitgewisseld.

4.6 Heterogene brugklassen

506 aanvragen in eerste aanvraagronde - De subsidieregeling 'Heterogene brugklassen'[41] stimuleert scholen om (meer of langer durende) heterogene brugklassen in te richten en te investeren in de kwaliteit van deze klassen. Scholen kunnen heterogene brugklassen starten of uitbreiden, bijvoorbeeld voor vmbo-tl/havo. Scholen kunnen ook subsidie aanvragen voor het inrichten van extra heterogene brugklassen (*meer van het bestaande aanbod*), voor het verbreden (*met een extra niveau*), verlengen (*van een eenjarige naar een twee- of driejarige brugperiode*) en doorontwikkelen van heterogene brugklassen en voor het investeren in bestaande heterogene brugklassen. De subsidie is bedoeld als tegemoetkoming in de transitiekosten die gemaakt worden. De aan te vragen subsidie per vestiging bedraagt €100.000 en in totaal is voor de regeling €102 miljoen beschikbaar.

In de eerste aanvraagronde, tussen oktober - november 2021, zijn 506 aanvragen toegekend. 214 waren voor kwalitatieve doorontwikkeling van en investering in het bestaande aanbod aan heterogene brugklassen. Bij 119 scholen worden nieuwe heterogene brugklassen gestart, en bij 76 scholen worden bestaande heterogene brugklassen verbreed met een extra schoolniveau of leerweg. Daarnaast zijn 187 scholen van plan om hun heterogene brugklassen ook aan te bieden in een tweede of derde leerjaar. Op https://www.dus-i.nl/subsidies/heterogene-brugklassen/documenten/publicaties/2022/03/14/infographic-subsidieregeling-heterogene-brugklassen-aanvraagronde-1-najaar-2021 vindt u een actuele infographic met meer informatie over de regeling. Tussen 7 maart en 18 april 2022 is de tweede aanvraagronde geopend. Scholen worden erop gewezen dat zij een subsidieverzoek kunnen indienen.

4.7 Capaciteitentesten

Meer dan 250 aanvragen – Met de subsidieregeling 'Capaciteitentesten 2021-2023' kunnen vo-scholen subsidie aanvragen voor de inkoop en afname van capaciteitentesten voor leerlingen in de leerjaren 1 en 2. De testen geven inzicht in de potentie van de leerling, wat bijdraagt aan de selectie naar het best passende onderwijsniveau.

De tweede aanvraagperiode van de subsidieregeling liep van 15 januari tot en met 15 februari 2022. Er zijn 254 aanvragen gedaan, voor ongeveer de helft van het in 2022 beschikbare subsidiebedrag. Tussen 6 september en 4 oktober 2022 volgt een derde aanvraagperiode en in 2023 volgt een vierde aanvraagperiode. In 2022 wordt de regeling geëvalueerd.

40 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/07/09/extra-hulp-voor-de-klas-monitor-aanvraagproces
41 Staatscourant 2021, 42182.

4.8 Thuiszitters

Stapsgewijze uitbreiding pilots – In de *Voortgangsrapportage Verbeteraanpak passend onderwijs 2021*[42] is informatie opgenomen over de besteding van het geld uit het NP Onderwijs voor niet-ingeschreven kinderen en jongeren. Het betreffende project is gestart en wordt in samenwerking met de partners Ingrado, Stichting Gedragswerk en het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd uitgevoerd. Gelet op de kwetsbaarheid en complexiteit is dit project, zoals eerder aangegeven, klein gestart: er zijn 3 pilot-samenwerkingsverbanden.

Op dit moment wordt gewerkt aan de tweede fase van het project. In de tweede fase gaan 11 samenwerkingsverbanden aan de slag met het geld dat voor hen beschikbaar is. Er wordt bijgehouden wat werkt en wat niet, om met en van elkaar te leren. Op dit moment wordt ook een subsidieregeling opgesteld. Deze regeling wordt rond de zomer van 2022 gepubliceerd, zodat alle overige samenwerkingsverbanden de ruimte hebben om samen met ouders en leerlingen te kijken hoe het geld zo ingezet kan worden, dat het direct helpt om leerlingen weer in verbinding te krijgen met het onderwijs.

42 Kamerstuk 31497, nr.422

"Bewegen helpt leerlingen ook op sociaal-emotioneel gebied"

De Verschoorschool biedt op twee locaties speciaal basisonderwijs aan ruim 220 leerlingen met gedragsproblematiek. Tijdens de eerste lockdown merkte het personeel al dat het voor deze doelgroep slecht werkte dat de school gesloten was. Van de noodopvang werd meer en meer gebruik gemaakt, en uiteindelijk waren de klassen weer bijna gevuld.

De situatie thuis vraagt vaak veel van deze leerlingen. Ook voor gezinnen is het vaak zwaar om deze leerlingen thuis te hebben. De Verschoorschool liet leerlingen tijdens de tweede lockdown daarom 2 dagen per week naar school komen. 3 dagen werd online onderwijs gegeven. Er was ook weer noodopvang, zodat kinderen die dat nodig hadden 5 dagen per week naar school konden. Dit heeft volgens de school geholpen om de vertragingen te beperken.

Na de lockdowns hadden leerlingen vooral vertraging op didactisch, sociaal-emotioneel en motorisch vlak. Leervaardigheden waren niet of onvoldoende aangelegd, de sociale omgang met andere leerlingen en leraren werd gemist en veel leerlingen waren lichamelijk minder actief. De Verschoorschool besloot daarom om, na de schoolscan en overleg met de MR, het geld uit het NP Onderwijs hiervoor te gebruiken. De school heeft met geld bijvoorbeeld een sportcoach aangesteld, die met leerlingen de *daily mile* loopt, bewegingsactiviteiten doet en leraren traint om in de klas *energizers* te geven. Het personeel ziet dat bewegen en plezier hebben de leerlingen motorisch én sociaal-emotioneel helpt. Het doel is dan ook om hier na het NP Onderwijs mee door te gaan.

Lees het hele verhaal op: https://www.nponderwijs.nl/actueel/nieuws/2022/01/27/verschoorschool

5 Verduurzaming: kennis ontwikkelen en borgen

5.1 Kennis ontwikkelen en borgen

Toelichting – Eén van de bouwstenen van het NP Onderwijs is de inzet op *evidence-based* werken. Scholen kiezen bijvoorbeeld interventies uit een menukaart die eerder effectief zijn gebleken voor het realiseren van leerwinst bij leerlingen. Ook wordt tijdens het NP Onderwijs kennis opgedaan over de effectiviteit van (veelbelovende) interventies en wordt er middels een Kenniscommunity gewerkt aan duurzame kennisontwikkeling en versterking van de kennisinfrastructuur in het onderwijs. Het NP Onderwijs biedt scholen hiermee ook een kans om van én met elkaar te leren.

Dit hoofdstuk – In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de meest actuele informatie over de (doorontwikkeling van de) menukaart, de Kenniscommunity en effectmeting 'Kansrijke interventies'.

5.2 Doorontwikkeling menukaart

Menukaart geactualiseerd - Om coronagerelateerde vertragingen aan te pakken, maken scholen gebruik van kansrijke interventies uit de menukaart. Uit het *Verdiepend Implementatieonderzoek NP Onderwijs* blijkt dat de menukaart door een groot deel van de schoolleiders als behulpzaam wordt ervaren. Scholen letten bij het kiezen van interventies vooral op het draagvlak voor interventies in de school, de passendheid van interventies bij de normen en waarden van de school, de bewezen effectiviteit van interventies en de mate waarin interventies een passende uitkomst bieden voor vertragingen bij leerlingen. Scholen maken dus weloverwogen keuzes, die effectief zijn, aansluiten op wat leerlingen nodig hebben en die passen bij de school. Vaak sluiten de gekozen interventies aan op bestaande activiteiten, waardoor de kans op een duurzame impact wordt vergroot.

De menukaart van het NP Onderwijs is onlangs geactualiseerd. Het aangepaste overzicht van interventies is te vinden op https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/aan-de-slag/menukaart/. Een groot deel van de menukaart is ontleend aan de '*Teaching and learning tool*kit' van *Education Endowment Foundation* (EEF). De nieuwe versie van de Engelse toolkit is vertaald en is beschikbaar op Onderwijskennis als 'Toolkit Leren en Lesgeven'. Daar is nu ook de toolkit voor vroeg- en voorschoolse interventies te vinden. Er zijn geen grote wijzigingen aangebracht in de interventies die scholen mogen gebruiken, omdat onderzoeksresultaten daar geen aanleiding toe geven. Op het gebied van taal is de menukaart wel uitgebreid met schrijfonderwijs en, in samenhang met het masterplan basisvaardigheden, wordt de menukaart verder uitgebreid, onder meer op gebied van rekenen. Ook is de inhoud aangepast en gebaseerd op de meest actuele, beschikbare onderzoeken.

Op Onderwijskennis zijn themapagina's te vinden voor alle thema's op de menukaart. Op deze pagina's wordt alle informatie uit internationaal en Nederlands onderzoek op een toegankelijke wijze gebundeld en zijn praktijkhandvatten en -voorbeelden voor scholen te vinden. Daarbij wordt, waar mogelijk, specifieke aandacht besteed aan het toepassen van interventies voor doelgroepen in het praktijkgericht onderwijs en het gespecialiseerd onderwijs. Voor deze doelgroepen worden de komende periode ook aanvullende kennisproducten ontwikkeld.

"We gebruiken het NP Onderwijs voor blijvende verbeteringen"

Susanne Bruning (locatiedirecteur)

5.3 Kenniscommunity

Kennis over wetenschap en delen van ervaringen - De Kenniscommunity van het NP Onderwijs biedt scholen (leraren, schoolleiders en bestuurders) een plek waar zij wetenschappelijke kennis over de interventies uit de menukaart kunnen vinden. Ook maakt de Kenniscommunity het voor scholen mogelijk om ervaringen en praktijkkennis over effectieve interventies en de implementatie in de praktijk in netwerken met elkaar te delen.

Een projectgroep van leraren- en schoolleidersorganisaties, vakbonden en sectororganisaties werkt aan een gezamenlijk aanbod voor alle doelgroepen. De projectgroep zorgt er zo voor dat onderwijsteams in samenhang en met focus zaken kunnen oppakken. Er is afgesproken om te werken met een thematische aanpak. Dit betekent dat telkens een concreet en actueel thema (gebaseerd op de menukaart) centraal staat. Dit is een thema dat in het gehele onderwijs speelt en waar alle professionals op scholen mee aan de slag kunnen. Telkens wordt een reeks aan activiteiten aangeboden. De partijen van de Kenniscommunity bieden gezamenlijke activiteiten en activiteiten voor de eigen doelgroep aan.

De Kenniscommunity start na de meivakantie met het eerste thema: het welbevinden van leerlingen, leraren, schoolleiders en overig onderwijspersoneel. Scholen zetten de middelen uit het NP Onderwijs vaak in voor interventies op dit vlak. Uit een inventarisatie onder scholen blijkt dat op dit thema ook de sterkste kennisbehoefte bestaat. Bij inhoudelijke activiteiten rond het thema wordt in de eerste plaats gefocust op kennisdeling: experts brengen kennis over en geven handvatten aan professionals om met het thema aan de slag te gaan. Zo krijgen onderwijsteams directe oplossingsmogelijkheden. Verder staat het voeren van het gesprek centraal. Welke ervaringen hebben onderwijsprofessionals met de interventies? Hoe gaan zij de implementatie aanpakken? Tot slot zorgt de Kenniscommunity ervoor dat de kennis die wordt opgedaan in de praktijk wordt verzameld en beschikbaar wordt gesteld voor het onderwijsveld.

Voor leraren wordt ook gestart met een serie inspirerende *tutorials*. Deze video's brengen in beeld welke praktische handvatten leraren en teams kunnen gebruiken om effectief te werken aan het bevorderen van het welbevinden van leerlingen en onderwijspersoneel. Een voorbeeld hiervan is een tutorial over het bevorderen van welbevinden binnen het educatief partnerschap met ouders. Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat ouders bijdragen aan het schoolsucces van kinderen. Ook vinden leerlingen het fijner op school als hun school en ouders goed samenwerken. Er worden bij iedere *tutorial* bronnen aangeboden, zodat leraren zich verder kunnen verdiepen. Voor schoolleiders en schoolbesturen worden onder meer webinars en sessies in leernetwerken aangeboden. In combinatie met het kennisplein op Onderwijskennis[43] krijgen scholen zo toegang tot kennis en praktische handreikingen waarmee teams verder aan de slag kunnen.

Alle informatie over de activiteiten is vanaf mei 2022 beschikbaar op de website https://kennis.nponderwijs.nl. In juni start de evaluatie van de gekozen aanpak en activiteiten. Op basis van de feedback en de behoeftes in de sector kiest de projectgroep een volgend thema en wordt, na de zomervakantie, gestart met nieuwe activiteiten in de Kenniscommunity.

43 Meer informatie is te vinden op: https://www.onderwijskennis.nl/themas/kansrijke-interventies-welbevinden

5.4 Effectmeting kansrijke interventies

Start met high dosage tutoring - De variatie aan interventies die scholen kiezen is groot. Scholen kiezen bovendien vaak voor meerdere interventies, die tegelijkertijd worden uitgevoerd. Dit maakt het lastig om de effecten van interventies in beeld te brengen. Daarom wordt met aselecte toewijzing aan interventie- en controlegroepen onderzocht wat de effectiviteit is van een aantal veelbelovende interventies. Het onderzoek is zowel kwantitatief als kwalitatief, waardoor ook het proces en de implementatie(-getrouwheid) wordt onderzocht. In Engeland zijn, door de *Education Endowment Foundation*[44], zo al tientallen kansrijke interventies geselecteerd en op hun effectiviteit onderzocht. Het is de bedoeling dat dit kennis oplevert over wat werkt bij het verkleinen van leervertragingen.

Het programma effectmeting kansrijke interventies start in het schooljaar 2022-2023 met een tweejarige pilot, waarmee het effect van *High Dosage Tutoring* op 4 vo-scholen wordt onderzocht. Het onderzoek naar de overige kansrijke interventies start in het schooljaar 2023-2024. De selectie van kansrijke interventies en onderzoekers wordt begeleid door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). In november 2021 heeft het NRO een oproep gedaan voor het indienen van kansrijke interventies.[45] Dat heeft geresulteerd in 27 voorstellen. Na beoordeling door een jury van onderwijswetenschappers, mensen uit de onderwijspraktijk en het ministerie van OCW zijn 14 interventies geselecteerd.[46] Het zijn interventies gericht op het verminderen van cognitieve leervertragingen en het welbevinden van leerlingen. Alle thema's van de menukaart[47] komen daarbij aan bod. De doelgroep van de interventies varieert van kleuters tot bovenbouwleerlingen in het vo. Voor de zomer worden onafhankelijke onderzoeksteams geselecteerd.[48] Hierna start de werving van scholen. De deelnemende scholen krijgen de (meer)kosten van de interventies en de onderzoekslasten vergoed.

44 Education Endowment Foundation (2022). *Projects and evaluation*, op: https://educationendowmentfoundation.org.uk/projects-and-evaluation
45 Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (2021). *Oproep: interventies gezocht voor het aanpakken van leervertragingen in het funderend onderwijs*, op: https://www.nro.nl/nieuws/oproep-interventies-gezocht-voor-het-aanpakken-van-leervertragingen-funderend-onderwijs
46 Meer informatie over de geselecteerde interventies vindt u op: https://www.nro.nl/nieuws/bekendmaking-veertien-winnaars-prijsvraag-effectieve-interventies
47 NP Onderwijs (2022). *Interventies kiezen*, op : https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/menukaart/interventies-kiezen
48 Tot 26 april 2022 kunnen onderzoekers hier voorstellen voor indienen. Meer informatie vindt u op: https://www.nro.nl/nieuws/effectonderzoek-kansrijke-interventies-het-po-en-vo-europese-openbare-aanbesteding

Colofon

Deze rapportage is een uitgave van:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag
T 070 412 34 56 (ma t/m vrij 9.00 – 21.00 uur)

April 2022 | Publicatie-nr. AC-000198